

Spiritualita a výchova v rodině

Matej Kubaloš

Bakalářská práce
2020

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Matej Kubaloš**
Osobní číslo: **H170443**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **Prezenční**
Téma práce: **Spiritualita a výchova v rodině**

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti psychologie náboženství, spirituality a výchovy dětí v rodině.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvalitativního výzkumu prostřednictvím rozhovoru.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

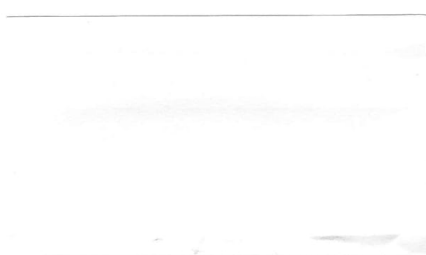
Forma zpracování bakalářské práce: **Tištěná/elektronická**
Jazyk zpracování: **Slovenština**

Seznam doporučené literatury:

GRÜN, Anselm a Jan-Uwe ROGGE. Když se děti ptají na Boha. Praha: Portál, 2013. ISBN 9788026203414.
KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. Člověk – prostředí – výchova: k otázkám sociální pedagogiky. Brno: Paido, 2001, 199 s. ISBN 80-7315-004-2.
KRIVOHlavý, Jaro. Pozitivní psychologie. Praha: Portál, 2004. Psychologie (Portál). ISBN 807178835x.
MASLOW, Abraham Harold. Náboženství, hodnoty a vrcholné zážitky. Přeložil Irena ŽAMPACHOVÁ. Brno: Holar, 2017. ISBN 9788090673106.
ŘÍČAN, Pavel. Psychologie náboženství a spirituality. Praha: Portál, 2007. ISBN 9788073673123.
SMÉKAL, Vladimír. Psychologie duchovního života. Brno: Cesta, 2017. ISBN 9788072952212.

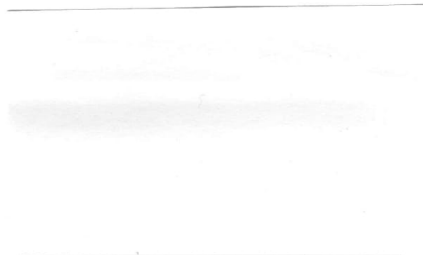
Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Renáta Matušů**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **4. října 2019**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2020**

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

L.S.

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 22. ledna 2020

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval.
V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 8.6.2020

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

(1) Vysoká škola nevydávalečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, ušije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělků jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k větší výdělků dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Táto bakalárska práca sa zameriava na oblasť spirituality a výchovy v rodine z pohľadu rodičov detí v rôznych vekových kategóriách od batolaťa až po dospelosť. Teoretická časť objasňuje základné pojmy ako náboženstvo, spiritualitu, výchovu a ich vzájomné pôsobenie. Praktická časť stavia na teoretických znalostiach a zaoberá sa kvalitatívnym výskumom, ktorý bol vypracovaný pomocou pološtruktúrovaného rozhovoru a následne analyzovaný metódou otvoreného kódovania a spracovaný technikou vyloženia kariet. Tento výskum si kladie za cieľ určiť a bližšie popísať znaky spirituality a taktiež definovať, ako sa spiritualita premieta vo výchove v rodine.

Kľúčové slová: spiritualita, výchova, rodina, religiozita, náboženstvo, kvalitatívny výskum, rozhovor

ABSTRACT

This bachelor thesis is focused on the area of spirituality and education in the family from the perspective of parents of children in different age categories from toddler to adulthood. The theoretical part clarifies basic concepts such as religion, spirituality, upbringing and their interaction. The practical part builds on theoretical knowledge and deals with qualitative research, which was developed using a semi-structured interview and then analyzed by the method of open coding and processed by the technique of card unloading. This research aims to identify and describe in more detail the features of spirituality and also to define how spirituality is reflected in family upbringing.

Keywords: spirituality, upbringing, family, religiosity, religion, qualitative research, interview

Ďakujem pani Mgr. Renáte Matušů, za odbornú pomoc pri tejto bakalárskej práci. Rovnako ďakujem za trpezlivosť, čas a rady, ktoré ste mi venovali v priebehu písania.

Svojej rodine za porozumenie, trpezlivosť a podporu počas celého štúdia.

V neposlednom rade mojej priateľke Michaelae Urbanovej za podporu, nápady a čas.

Motto:

„Vaše děti nejsou vašimi dětmi. Jsou syny a dcerami Života, toužícího po sobě samém. Procházejí skrze vás, ale ne od vás, a třebaže jsou s vámi, přece vám nepatří. Můžete jim dát svou lásku, ne však své myšlenky, neboť ony mají své vlastní myšlenky.“

Chalíl Džibrán

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 NÁBOŽENSTVO	13
1.1 NÁBOŽENSTVÁ V ČESKEJ A SLOVENSKEJ REPUBLIKE.....	14
1.2 DELENIE NÁBOŽENSTIEV	15
1.4 OSTATNÉ NÁBOŽENSTVÁ.....	17
2 SPIRITUALITA	18
2.1 VÝZNAM SPIRITUALITY PRE ČLOVEKA.....	19
2.2 DUŠEVNÁ POHODA, WELL-BEING.....	20
2.3 SPIRITUÁLNE PREŽÍVANIE.....	21
3 VÝCHOVA V RODINE	23
3.1 VÝCHOVA	23
3.2 VÝZNAM VÝCHOVY PRE ČLOVEKA	26
II PRAKTICKÁ ČÁST	28
4 DESIGN VÝSKUMU	29
4.1 VÝSKUMNÉ CIELE.....	29
4.2 VÝSKUMNÉ OTÁZKY.....	29
4.2.1 Otázky do výskumu (rozhovoru)	29
4.3 POJATIE VÝSKUMU	31
5 VÝSKUMNÝ SÚBOR – VÝBEROVÉ KRITÉRIA	32
5.1 METÓDA ZBERU DÁT	32
5.2 METÓDA ANALÝZY DÁT	33
6 SPRACOVANIE DÁT	34
6.1 TECHNIKA VYLOŽENIA KARIET	34
6.2 KATEGÓRIE KÓDOV	34
6.2.1 Výchovné a spirituálne prostriedky	35
6.2.2 Ciele výchovy k spiritualite	37
6.2.4 Symboly ako kotva výchovy	40
6.2.5 Dieťa ako spirituálny jedinec	40
6.2.6 Rodič ako základ výchovy	41
6.2.7 Význam spirituality pre rodiča.....	42
6.2.8 Spiritualita v dennom živote	43
7 INTERPRETÁCIA VÝSLEDKOV VÝSKUMU	44
8 DOPORUČENIE PRE PRAX	46
ZÁVER	47

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	48
ZOZNAM POUŽITÝCH SYMBOLOV A SKRATIEK.....	52
ZOZNAM OBRÁZKOV	53
ZOZNAM PRÍLOH.....	54

ÚVOD

Spiritualita je neoddeliteľnou súčasťou našich životov. Mnohí ju nepokladajú za dôležitú a sami nevedia, čo tento pojem znamená. Nie je to iba o náboženstve a o tom k akému vierovyznaniu sa hlásame. Spiritualita hrá významnú rolu hlavne v morálnej výchove. Mnohokrát nám určuje hodnoty a ciele, ktorých sa snažíme dosiahnuť v priebehu nášho života. V modernej spoločnosti je často význam kladený práve na opačnú stránku a to materializmus a konzum, ktoré poskytujú len plytké uspokojenie jedincovho ducha. Zároveň si za posledné obdobie môžeme všimnúť pokles záujmu o vieru, náboženstvo a duchovný život a to nie len vo všeobecnosti ateistickejšie zameranej Českej republike, ale i na Slovensku, kde počet ľudí, hlásajúcich sa k určitej viere klesá každým rokom. Napriek tomu sa väčšina ľudí pozastaví aspoň na chvíľu vo svojom živote a rozmýšľa nad otázkami samotného bytia, a jeho zmyslu. Tak ako je prirodzené a nutné starať sa o svoju telesnú schránku, je nevyhnutné starať sa i o svoju duševnú stránku. Niektorým ľuďom sa podarí dosiahnuť duševného uspokojenia prirodzene, či už preto, že boli k tomu vedení v detstve alebo preto, že sa sami aktívne zaoberali spiritualitou. No pre niektorých ľudí ostáva spiritualita a jej prepojenie s bežným životom stále záhadou.

Veľký význam má spiritualita práve pre sociálnu pedagogiku, ktorá je zameraná na optimálny rozvoj a premenu človeka i spoločnosti skrz výchovu. Pokiaľ je spiritualita v živote jedinca optimálne rozvíjaná a smeruje správnym smerom, pôsobí veľmi priaznivo, zvlášť vo vypätých a krízových situáciách, kedy dokáže človeka nie len priviesť na iné myšlienky, ale ho aj priviesť na správnu cestu. Hoci táto téma nie je príliš diskutovaná, do sociálne pedagogických služieb sa dostávajú aj klienti z veriacich rodín a niekedy tieto služby využívajú dokonca celé rodiny a práve preto je dôležité sa týmto spojením zaoberať.

Hlavným dôvodom pre výber tejto témy pre bakalársku prácu bolo poznanie, že oblasť prepojenia spirituality s výchovou predstavuje nie veľmi preskúmané územie. Chcel som nazrieť do hĺbky tejto problematiky a tiež som dúfal, že mi táto práca poskytne cenné rady do budúcnosti, keď raz budem sám otcom a budem sa snažiť vychovať vlastné deti.

Táto bakalárska práca pozostáva z teoretickej a praktickej časti. V teoretickej časti sme sa zamerali na definovanie základných pojmov, ktorým bolo nevyhnutné porozumieť, aby sme sa mohli presunúť do výskumnej časti práce. Prvá kapitola sa venovala náboženstvu a bližšie sme popísali kresťanstvo. Toto náboženstvo bolo vybrané vzhľadom na to, že je svetovým náboženstvom a zároveň i najpočetnejším vzhľadom na množstvo veriacich v SR. Ďalej sme definovali spiritualitu, jej význam pre človeka a spoločnosť, a ďalšie súvisiace

pojmy. V poslednej kapitole teoretickej časti sme popísali rodinu, výchovu v rodine a uviedli sme prepojenie spirituality s výchovou v rodine.

Praktická časť tejto práce bola vypracovaná formou kvalitatívneho výskumu. Pomocou pološtruktúrovaného rozhovoru sme získali dáta potrebné pre analýzu, ktorú sme vykonávali metódou otvoreného kódovania a spracovali technikou vyloženia kariet. Cieľom tohto výskumu bolo zistiť, aké sú znaky spirituality a taktiež definovať ako sa spiritualita premieta vo výchove v rodine.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 NÁBOŽENSTVO

Človeka odjakživa trápia okrem základných otázok, ktoré sa týkajú jeho prežitia, taktiež otázky vzťahujúce sa k zmyslu života, na ktoré sa snaží hľadať odpoveď. Prítomnosť náboženstva môžeme pozorovať už v prvých skúmaných ľudských spoločnostiach. Zároveň je náboženstvo spolu s mravnou zodpovednosťou jedným zo základných odlišností medzi ľuďmi a inými živočíchmi. Pôsobí teda ako „*ľudský fenomén*“. Mnoho autorov sa pokúšalo definovať tento termín, avšak téma náboženstva je natoľko komplexná, že definovať ho, znamená zväčša zúženie jeho významu. Za vznikom náboženstva stojí viacero faktorov ako strach ľudí z nevysvetliteľných prírodných javov, či náboženstvo ako kľúč mocnejších na kontrolu obyvateľstva. (Funda 2017, s.9-11)

Říčan (2007, s.34) definuje náboženstvo ako vzťah medzi človekom a niečím, čo daný človek berie ako boha alebo teda preňho zastupuje rolu boha. V tomto prípade je pre daného jedinca bohom to, čo preňho predstavuje najvyššiu životnú hodnotu, to čomu môže plne dôverovať. V tejto definícii teda nejde o konkrétneho boha, či bohov, ktorých vytvoril človek, ale o modlu, teda niečo, k čomu sa daný jedinec utieka. Jandourek (2009, s.161) popisuje náboženstvo ako súbor názorov, symbolov a postojov, ktoré sú založené na myšlienke alebo predstave niečoho „posvätného“, čo prináša jednotlivcovi pocity úcty a rešpektu. Dodáva, že náboženstvo spája ľudí do náboženských komunit.

Václavík (2010) tvrdí, že medzi najdôležitejšie úlohy náboženstva patrí zachovanie balansu v ľudskom jednaní, ktorý prispieva k prosperite a rovnováhe celého systému. Náboženstvo poskytuje akési odpútanie človeka od každodenných myšlienok, situácií a problémov. Taktiež poskytuje útechu, pocit bezpečia, oporu pomocou participovania na rituáloch daného náboženstva. Rozlišujeme šesť primárnych funkcií náboženstva. Náboženstvo:

- slúži ako opora v nestálom svete,
- poskytuje stabilitu, pomáha udržať potrebný poriadok v spoločnosti,
- podporuje jedinca k preferencii vyšších, skupinových cieľov pred túžbami daného jedinca,
- cez spochybňovanie súčasných noriem, prispieva k zmene poriadku v spoločnosti,
- pomáha formovať identitu jedinca a poskytuje lepšie porozumenie seba samého,
- uľahčuje prechod medzi rôznymi fázami života. (Václavík 2010, s.11-12)

1.1 Náboženství v České a Slovenské republice

I napriek spoločnej histórii, príbuznému jazyku, či iným podobnostiam, môžeme vidieť markantné odlišnosti v pohľade Čechov a Slovákov na vieru a náboženstvo. Zatiaľ čo ČR je považovaná za prevažne ateistickú, či nie príliš nábožensky založenú krajinu, v SR sa stále viac ako nadpolovičná väčšina občanov hlási k nejakej viere.

V porovnaní od roku 1921 po rok 2011, vidíme v Českej republike klesajúci trend v počte ľudí, ktorí sa hlásili k nejakej viere. Zatiaľ, čo v roku 1921 sa k viere hlásilo 9 287 655 ľudí, v roku 1991 to bolo už len 4 523 734 ľudí a v roku 2001 len 3 288 088 ľudí. K roku 2011 bolo v Českej republike 10 436 560 občanov, z čoho 2 168 952 sa hlásalo k nejakej viere. Podľa Českého statistického úradu (2011) najviac zastúpené boli k roku 2011:

- Církev římskokatolická (1 082 463 veriacich)
- Českobratrská církev evangelická (51 858 veriacich)
- Církev československá husitská (39 229 veriacich)
- Osoby bez náboženskej viery (3 604 095 ľudí)
- Neuvedené (4 662 455 ľudí)

Pokiaľ sa pozrieme na údaje poskytnuté Ministerstvom kultúry SR (2011), v roku 2011 sa hlásalo k náboženstvu na Slovensku 4 100 237 ľudí, z celkového počtu obyvateľov 5 397 036. Od roku 1950 môžeme vidieť jemne klesajúci trend v počte veriacich. Zatiaľ čo k roku 1950 bolo veriacich 99,72% obyvateľstva, v roku 2001 to bolo už len 84,05% a v roku 2011 to bolo 75,97%. Najviac zastúpené boli k roku 2011:

- Rímskokatolícka cirkev v Slovenskej republike (3 347 277 veriacich)
- Evanjelická cirkev augsburského vyznania na Slovensku (316 250 veriacich)
- Gréckokatolícka cirkev na Slovensku (206 871 veriacich)
- Reformovaná kresťanská cirkev na Slovensku (98 797 veriacich)
- Pravoslávna cirkev na Slovensku (49 133 veriacich)
- Náboženská spoločnosť Jehovovi svedkovia v Slovenskej republike (17 222 veriacich)
- Ostatné cirkvi a náboženské spoločnosti (Ministerstvo kultúry SR, 2011)

1.2 Delenie náboženstiev

Existuje viacero možných delení náboženstiev, či už z historického hľadiska, podľa počtu nasledovateľov, či podľa spoločných znakov. Vybrali sme si členenie podľa Stančeka (2003, s.49), ktorý rozdeľuje náboženstvá na:

- **východoázijské náboženstvá** - orientované najmä na vnútorný život jedinca, pričom božský prvok je založený na neosobných alebo nadosobných zásadách, ktoré sú podľa týchto náboženstiev najhlbšou podstatou vesmíru. Medzi takéto náboženstvá patria hinduizmus, budhizmus, či taoizmus.
- **západoázijské náboženstvá** - sú založené na predstave jedného boha, ktorý je neustále s človekom, vedie s ním dialógy, vyzýva ho. Takéto náboženstvá sa orientujú na konanie človeka, ktorý sa pripravuje na príchod Božieho kráľovstva. Medzi takéto náboženstvá patria židovstvo, kresťanstvo, islam. (Stanček 2003, s.49)

Jandourek (2009, s.161-162) popisuje členenie náboženstiev podľa štyroch kategórií, v závislosti na ich zameraní. Sú to – „*supernaturalizmus, animatizmus, teizmus, systémy abstraktných ideálov*“. **Supernaturalizmus** sa vyskytuje v jednoduchých predindustriálnych spoločnostiach, pre ktoré je typická myšlienka nadprirodzenej sily, nazývanej aj „mana“, ktorá sa nachádza vo svete, v prírode. Človek sa snaží ovládať túto silu tak, aby pracovala v jeho prospech a priniesla mu niečo dobré, užitočné, napríklad aby sa niekto vyliečil z choroby, aby bolo slnečno, či aby mal daný jedinec úspech pri určitej činnosti. **Animatizmus** popisuje náboženské predstavy nielen dávnych prírodných národov ale i ľudí žijúcich v súčasnom svete, v spoločnostiach, ktoré neprešli industrializáciou. Animatizmus verí v rozdelenie ľudského tela do dvoch častí - dennej a nočnej - ktoré mali zrejme objasniť smrť, či snívanie. Okrem toho verí, že duša človeka patrí nie len sebe samému ale i prírode. **Teizmus** zahŕňa dve základné kategórie a to monoteizmus a polyteizmus. Zatiaľ čo monoteizmus je založený na presvedčení jedného boha, polyteizmus verí vo viacerých bohov a ich existenciu. Teistické náboženstvá veria v silu boha/bohov, ktorých treba uctievať. **Systémy abstraktných ideálov** sú zamerané viac na etické hodnoty ako na uctievanie bohov, či síl. Snažia sa uviesť jedinca do súladu s poriadkom, aby sa zamedzilo nepokojom a trápeniu človeka. (Jandourek 2009, s.161-162)

1.3 Kresťanské náboženstvo

V tejto podkapitole sme bližšie popísali kresťanské náboženstvo, jeho najzastúpenejšie cirkvi, ich základné pravidlá a štruktúru. Kresťanstvo sme si vybrali kvôli praktickej časti, v ktorej boli všetci participanti práve tohto vierovyznania. V ďalšej podkapitole sú len okrajovo popísané iné, svetové náboženstvá.

Kresťanstvo je náboženstvom, ktoré verí v Ježiša Krista ako zakladateľa pôvodu života. Vzniklo ako odnož judaizmu a po niekoľkých turbulentných rokoch sa stalo štátnym oficiálnym náboženstvom Rímskej ríše. Kresťanstvo verí v jedného Boha, ktorý vystupuje v troch osobách a to Otec, Syn (Kristus) a Duch Svätý. Taktiež verí v posmrtný život a teda verí, že každý čin má význam. Zatiaľ čo dobré skutky pomôžu človeku dostať sa do neba, za zlé sa dostane do pekla. Veria v existenciu takzvaného očistca, kde sa môžu už po smrti očistiť tí, ktorí pred smrťou uznali Boha a priklonili sa k nemu. Základom pre učenie je Biblia, zložená zo Starého a Nového zákona. Tri základné prúdy kresťanstva sú katolícke, protestantské a ortodoxné kresťanstvo. (Jandourek, 2012)

Štampach (2008, s.115) dodáva, že Boh v kresťanskom ponímaní je *“všemohúci, vševediaci, všadeprítomný a večný”*. Boh je pre nich stvoriteľom sveta a človek sa od neho oddialil takzvaným prvotným hriechom. Boh je pre človeka opora, ktorá ho sprevádza popri živote. Dôležitým symbolom je kríž na znak toho, že Boh dokáže obetovať pre človeka dokonca aj svojho syna. Cirkev slávi rôzne sviatosti ako krst, či eucharistiu. Ďalej väčšina kresťanov slávi sviatosti ako birmovanie, pomazanie chorých, či sviatosť manželstva. (Štampach 2008, s.115-119)

Kresťanstvo sa na územie Slovenskej republiky dostalo s príchodom Cyrila a Metoda (863), ktorí priniesli so sebou tradíciu byzantského obradu. Na Slovensku boli k roku 2011 najrozšírenejšie - Rímskokatolícka cirkev, Evanjelická cirkev a Gréckokatolícka cirkev. (Ministerstvo kultúry SR, 2011) Katolícka cirkev je na Slovensku vykonávaná skrz Rímskokatolícku cirkev (latinský obrad) a Gréckokatolícku cirkev (byzantský obrad). Hlavou Cirkvi je v súčasnosti rímsky biskup - pápež František, ktorý sídli vo Vatikáne. Katolícka cirkev sa riadi Ježišovým poslaním - šíriť evanjelium, obracať sa na Boha, pomáhať bližným. (Katolícka cirkev na Slovensku, 2020)

Z katolíckej cirkvi vznikli mnohé iniciatívy a hnutia. Podľa reakcie na reformy, ktoré prebiehali v 16. storočí, sa kresťanstvo na západe rozčlenilo. Časť, ktorá nebola ochotná prijať navrhnuté reformy sa nazýva katolícka alebo rímskokatolícka. (Štampach 2008, s.113)

1.4 Ostatné náboženstvá

Okrem kresťanstva, samozrejme existuje i mnoho iných náboženstiev. Medzi náboženstvami, ku ktorým sa hlási najväčšie množstvo veriacich, patrí podľa výskumu spoločnosti Pew Research Center islam, hinduizmus a budhizmus. (Pravda, 2012)

Islam

Islam sa radí medzi monoteistické náboženstvá, teda verí v existenciu jedného Boha, ktorý je považovaný za "All-haqq" alebo teda Pravdu. Základom Islamu je posledné Božie zjavenie. Ústrednou postavou je prorok Muhammadem, ktorému anjel Džibríl poskytol vízie, takzvanú "odveku pravdu", ktorú Muhammadem šíril ďalej v ústnej podobe. Následne boli tieto zážitky a zjavenie spísané do knihy nazývanej Korán. (Štampach 2008, s.123-127)

Hinduizmus

Michaels (2004, s.3-7) popisuje hinduizmus ako náboženstvo založené na takzvaných "védach", čo sú filozofické literárne pamiatky. Základom je viera v existenciu božského princípu, viera v to, že život je nepretržitý kolobeh a následné vyslobodenie z neho. Hinduisti taktiež veria, že bytosť musí nevyhnutne prejsť smrťou a tak sa následne zrodiť v novej podobe, v novom tele. Tento proces nazývajú reinkarnácia. V neposlednom rade veria v karmu, teda v to, že každý čin daného jedinca určí jeho ďalšie bytie (po reinkarnácii). Hinduizmus nie je ani zásadne monoteistický alebo polyteistický. Vyznávači tejto viery môžu veriť v jedného, najvyššieho boha alebo vo viacerých bohov. (Michaels 2004, s.3-7)

Budhizmus

Budhizmus je náboženstvo, ktoré nemá boha. Popredná postava a zakladateľ Budhizmu bol Siddhártha Gautama Buddha, ktorý podľa legiend po 49 dňoch meditovania dosiahol stavu osvietenia. Stojí na systéme Štyroch vznešených právd - "*existencia utrpenia, príčina utrpenia, odstránenie utrpenia, návod na ukončenie utrpenia*". Najstaršou a najuznávanejšou zbierkou je Tipitaka. Cieľom a vyvrcholením cesty pre budhistov, je dosiahnutie takzvanej nirvány. (Vojtíšek 2004, s.354-355)

2 SPIRITUALITA

Čo je spiritualita ? Je to niečo, čo je jednotné pri každom jedincovi? Termín spiritualita pochádza z latinského „*spiritus*“, čo by sme mohli preložiť ako duch, či duchovno. Spiritualita sama o sebe nemá jednotnú definíciu. Jej vyloženie skôr závisí od pohľadu, z ktorého sa na ňu pozeráme a snažíme sa ju definovať. (Novotná a Kala, 2015) Stríženec (2007, s.39) tvrdí, že význam spirituality sa mení, začínajúc od náboženského významu, cez filozofický, končiac právnickým významom. Autor dodáva, že v súčasnej dobe prevažuje skôr náboženský význam tohto pojmu.

Vo svojej knihe Psychológia náboženstva a spirituality, Říčan (2007) popisuje základnú problematiku určenia jednotnej definície. Prvým problémom, ktorý spomína je práve samotné vystihnutie pojmu spiritualita. Totižto nejde o jednotnú vec, ktorú každý vnímame rovnako. Samotná spiritualita by mohla byť vnímaná ako pocit, kedy človek dosiahne „*prežitok najvyššieho významu*“ (Říčan, 2007, s.44), teda to, čomu vo svojom živote prikladáme najvyššiu hodnotu. Druhou problematikou určenia je samotná spojitosť s náboženstvom.

„Náboženstvo je širší pojem, pretože zahrňuje spiritualitu ako svoje jadro, patrí k nemu však i množstvo ďalších aktivít, ktoré majú vzťah k posvätné, ale ich nositeľom nemusí primárne na posvätné vôbec záležať, napríklad účasť na bohoslužbách motivovaná iba priáním stretnúť sa s sympatickými ľuďmi, ...“(Říčan, 2007, s.45). Tu je jasne vidieť, že samostatná spiritualita je súčasťou náboženstva, no náboženstvo nemusí byť podmienené vrcholovými zážitkami jedinca. Preto v tejto časti uvádza aj takzvanú „nenáboženskú spiritualitu“. Vychádza z toho, že človek môže prežívať vrcholové zážitky napríklad v prírode alebo svojou vlastnou príčinou (vo vzťahoch, v životných udalostiach, po užití omamných látok a pod.).

Tu sme sa priklonili k definícií Říčana a Janošovej (2016), že spiritualita má byť niečo čo nám udáva cieľ, ktorý chceme vo svojom živote naplniť, rovnako ako ušľachtilé činy vedúce k nemu. Problém medzi týmito teóriami, je hlavne z čoho vychádzajú. Prvá popisuje náboženstvo v širokom pojatí, kedy berie na vedomie všetky aspekty viery, kdežto druhá berie náboženstvo len ako organizovanú inštitúciu. *„Nedoriešený vzťah medzi náboženstvom a spiritualitou viedol k tomu, že v súčasnej literatúre sa obe slova vyskytujú často (náboženstvo a spiritualita)“*.(Říčan, 2007, s.46).

Stríženec (2007, s.39) tvrdí, že pokiaľ chceme definovať spiritualitu, nemôžeme tak spraviť bez toho, aby sme nebrali do úvahy i osoby, ktoré ju pociťujú. Taktiež opisuje, že existujú isté rozdiely v spiritualite a jej hĺbke, ktoré súvisia s rôznymi faktormi ako pohlavie, prostredie, v ktorom daná osoba žije, či životné obdobie človeka, teda vek.

Spiritualita sa prejavuje najmä vo vnútornom spojení človeka, ľudí medzi sebou, ale aj všetkého živého. (Pugnerová, Kvintová, 2016, s.47)

2.1 Význam spirituality pre človeka

Samotný význam pre človeka je individuálny. Spiritualita totiž nie je pre človeka charakterizovaná ako cieľ ale skôr cesta, ktorá nám má pomôcť k jeho naplneniu. Človek vďaka nej vie nájsť zmysluplnosť svojich každodenných činností. Rovnako mu pomáha v prežívaní ťažkých, no aj pekných chvíľ spojených so životom. Istá spojitosť spirituality je aj s životnou pohodou (well-being) a rovnako aj inými kladnými charakteristikami. (Křivohlavý, 2004, s.177-179)

Pugnerová a Kvintová (2016, s.48) popisujú význam spirituality ako formu kontroly, ktorú človek získa pri krízových situáciách a ich riešení, vďaka čomu je človek v menšej miere zasiahnutý nepriaznivými vplyvmi ako je napríklad stres. Stríženec (2007, s.42) poukazuje na fakt, že spoločnosť je vo významnej miere ovplyvnená konzumom dnešnej doby, čo ovplyvňuje i pohľad na spiritualitu. Za najväčšiu hrozbu konzumnej doby považuje autor vyzdvihovanie individuality človeka, teda silný dôraz na jedinca a jeho skúsenosti.

Křivohlavý (2004, s.178-180) vymenúva radu výskumov, ktoré sa zaoberajú problematikou spirituality a jej prejavov v bežnom živote. Autor spomína napríklad výskum projektu Mahoney, ktorý sa zaoberal komparáciou rodín s rozdielnou výškou spirituality. Vo výsledku sa ukázalo, že práve rodiny, ktoré vykazovali vyššiu mieru spirituality, boli viac spokojné, viac sa venovali rodinnému životu a mali medzi sebou menej nezhôd.

Pokus, ktorý vykonávali Emmons, Cheung a Tehrani bol orientovaný na študentov vysokých škôl. Podľa jeho výsledkov zistili, že participanti, ktorí vykazovali vyššiu mieru spirituality, vykazovali taktiež vyššiu mieru životnej pohody. Tu nastáva ale zvrät, kde ak sa pozrieme na náboženskú spiritualitu, môžeme vidieť fanatické náboženstvá, ktoré mnohokrát neprispievajú k duševnému zdraviu aj keď v nich vieme nájsť znaky posvätnosti, božskosti. Z toho vyplýva, že spojitosť medzi zdravím človeka a jeho spiritualitou nie je úplne jasne daná. (Křivohlavý, 2004, s.177-179)

V súvislosti so spiritualitou je vhodné spomenúť i religiozitu, vzhľadom na to, že obe nesú podobné znaky. Avšak, zatiaľ čo spiritualita pochádza vo väčšej miere z vnútra jedinca, a tým je pokladaná za menej ovplyvniteľnú, religiozita býva zväčša naučená. (Grün a Rogge 2013, s.111)

Pojem religiozita býva mnohokrát zamieňaný okrem spirituality i s pojmom náboženstvo, no nemá rovnaký význam. Náboženstvo je tvorené inštitúciami a býva založené na religiozite. Avšak religiozita môže byť zameraná na nadprirodzeno, náboženstvo, či vyložene len na vnútorné zážitky jedinca. Religiozita vplýva na percepciu, teda spôsob akým jedinec jedná a myslí. (Jandourek, 2012)

Štampach (2008, s.45), definuje religiozitu ako existenciu náboženstva medzi ľuďmi, do akej miery je zastúpené, ako na ľudí pôsobí, ale tiež ako ho ľudia prežívajú a do akej miery pôsobí na ich život. Jedinici môžu prejavovať religiozitu účasťou na bohoslužbe, vykonávaním rituálov, či modlením sa. (Marciniak et al. 2019, s.645)

2.2 Duševná pohoda, well-being

Tento termín prekladáme z angličtiny ako „well“ – dobré a „being“ ako žitie, bytie. Táto životná (aj duševná) pohoda je definovaná ako „*kognitívne a emocionálne vyhodnotenie vlastného života*“ (Křivohlavý, 2004, s.181). Teda je to výsledok toho ako sa cíti človek po všetkých stránkach svojho bytia, či je so všetkým okolo neho „v pohode“. Napriek tomu, že neexistuje všeobecná definícia tohto termínu, ide hlavne o kladný stav, prospievajúci človeku, zatiaľ čo absentujú negatívne emócie. (CDC, 2018)

Diener a Suh (2003, s.3) tvrdia, že životná pohoda môže byť definovaná a vnímaná rôzne, v závislosti od kultúr a spoločností, ktorých sú ľudia súčasťou. Či si určitá kultúra, spoločnosť alebo národ „vedie dobre“, závisí od takzvaného kultúrneho relativizmu. Tento pojem môže byť definovaný ako unikátnosť určitej spoločnosti a rešpektovanie spôsobu života, či priorit a životných hodnôt. (Jandourek, 2012). Diener a Suh (2003, s.3) dodávajú, že pokiaľ má teda určitá spoločnosť alebo národ iné hodnoty, mení sa i spôsob, akým hodnotia to, či sa im vedie dobre. Autori uvádzajú napríklad situáciu, kedy v jednej spoločnosti môže byť najdôležitejšia prioritou láska, zatiaľ čo v inej napríklad pozitívna ekonomická situácia v krajine. Na základe týchto rozličných hodnôt bude i výsledok hodnotenia toho, či sa vedie spoločnosti dobre rozličný. Kultúrny relativizmus teda apeluje na nastavenie určitých noriem, v prípade, že chceme objektívne hodnotiť spoločnosti a národy. (Diener a Suh 2003, s.3)

Základom pre to, aby sa ľudom viedlo dobre sú hlavne dostatočne dobré podmienky pre život, medzi ktoré patrí napríklad zamestnanie alebo bývanie. Napriek tomu, že životná pohoda človeka je významná pre verejnú politiku, množstvo ukazovateľov, pomocou ktorých sa táto pohoda meria, nevie plne zachytiť, čo si ľudia myslia a ako sa cítia vo vzťahoch a v celkovej spokojnosti s ich životmi. (CDC, 2018)

Kubátová (2010, s.127) popisuje celkovo tri dimenzie, pomocou ktorých môžeme hodnotiť kvalitu života a to:

- **telesná dimenzia** – je ponímaná ako fyzické zdravie, to, čo človek dokáže so svojim telom, určitá harmónia tela,
- **duševná dimenzia** – zvykne byť tiež nazývaná dimenziou prežitku a zachycuje šťastie jedinca a mieru slasti, ktorú prežíva,
- **duchovná (existenciálna) dimenzia** – je definovaná ako uvedomovanie si zmyslu života tromi zložkami a to sústredenie sa na cieľ, motiváciou jedinca a činnosti človeka, ktoré vykonáva, aby naplnil zmysel svojho života. Tieto javy autorka rozdeľuje na činnosti zamerané na okolie a činnosti zamerané na seba samého. Jednou z podmienok, aby človek naplnil túto duchovnú dimenziu, aby cítil, že jeho život má zmysel je, aby našiel niečo, pre čo sa oplatí žiť. Toto „niečo“ môže byť iný človek alebo hocičo iné, čo človeku dodáva pocit zmysluplnosti a zároveň presahuje jeho samého a teda sa dotýka i sveta, v ktorom jedinec žije. (Kubátová, 2010, s.127)

2.3 Spirituálne prežívanie

Maslow popísal stav akéhosi vzrušenia alebo nadšenia jedinca, ktoré pomenoval vrcholnými skúsenosťami. Domnieval sa, že sa budú objavovať u osôb zameraných na sebarealizáciu. (Říčan 2007, s.232) Vrcholovými zážitkami vieme označiť stav v živote jedinca, kedy činnosť, ktorú vykonáva ho uchváti natolko, že akékoľvek iné veci v jeho živote ustupujú do úzadia. Pre tieto zážitky je dôležitá ich namáhavosť, osobná výzva. Čím je vyššia, tým môže jedinec dospieť k silnejšiemu vrcholovému zážitku. (Křivohlavý, 2004, s.173-174)

Říčan (2007, s.232) popisuje tento stav ako oprostenie sa jedinca od zamerania sa na seba samého, ktoré vyústi do súzvuku medzi ním a svetom. Tvrdí, že takýto druh zážitku ho môže nielen ovplyvniť v pozitívnom zmysle, ale taktiež prehĺbiť spätosť jedinca s okolitým svetom a so sebou samým. Na druhú stranu, Stríženec (2007, s.50) upozorňuje v tejto

spojitosti i na negatívne stránky vrcholných zážitkov ako napríklad zvýšenie počtu drogovovo závislých jedincov.

Do akej miery môžeme chápať etiku ako spirituálnu? Mnohí ľudia nevenujú prílišnú pozornosť etike v spiritualite. Omnoho lákavejšie sú neznáme, či strhujúce pocity duchovna a posvätna. Pri bližšom skúmaní náboženstiev a to hlavne kresťanstva, môžeme spozorovať istú podobnosť medzi najhlavnejšími hodnotami, ktoré nás chce Boh naučiť a to sú láska, milosrdenstvo, zachovanie spravodlivosti vo svete. Človek, ktorý nie je veriaci, môže taktiež vyznávať tieto hodnoty a nájsť si svoj spirituálny smer, ktorý mu bude vyhovovať. Zatiaľ čo jeden sa môže nájsť v zhromažďovaní materiálnych vecí, druhému môže vyhovovať úctivý vzťah človeka k človeku. (Říčan a Janošová, 2016, s. 67)

Jadrom výchovy k etike je svedomie, ktoré predstavuje akýsi vnútorný hlas, ktorý nám našepkáva, aby sme napríklad spravili niečo prospešné, bez ohľadu na to, či z toho niečo získame, či sa nám to chce spraviť alebo nie. Na druhú stranu nám tento hlas vyčíta, keď spravíme niečo, čo nie je vhodné, niečo, čo by mohlo inému uškodiť. Aby u dieťaťa vzniklo svedomie, musí dôjsť k zvnútorneniu „*na základe stotožnenia s modelovou osobou*“. Modelová osoba môže byť rodič ale i iný dôležitý vzor, ktorý si dieťa váži a ľúbi. Cieľom etickej výchovy je starať sa o seba, o druhých, bez rozdielu na tom, či už sú to známi alebo neznámi ľudia. (Říčan a Janošová, 2016, s. 70-78)

3 VÝCHOVA V RODINĚ

Rodinu definuje každý autor inak. V tejto bakalárskej práci sa prikláňame k definícií od Geista (1992), kde môžeme povedať, že ide o základnú jednotku sociálnej organizácie, kde sú jednotliví členovia viazaní sociálnym vzťahom matka-otec a vzťahom pokrvným alebo adoptívnym. (Geist, 1992, s.344)

Sobotková (2007, s.27) popisuje rodinu ako systém, ktorý sa skladá z viacerých subsystémov. Za základné považuje subsystémy medzi manželmi (partnermi), ďalej tie medzi rodičmi a deťmi a v neposlednom rade subsystémy medzi súrodencami. Autorka ďalej zdôrazňuje význam partnerského alebo teda manželského subsystému, ktorý slúži ako základ pre fungovanie celej rodiny. Manželia (partneri) a ich vzájomný vzťah, schopnosť riešiť konflikty, či vzájomné uspokojovanie potrieb slúžia ako vzor pre deti, ktorý ovplyvňuje aj ich ďalší vývoj. (Sobotková, 2007, s.27)

Akú funkciu má pre jedinca rodina? Rodina je pre dieťa prvou a základnou sociálnou skupinou, z ktorej preberá to, ako by sa malo správať doma, v rodine, či v spoločnosti. Taktiež nadobúda predstavy o pravidlách v spoločnosti a zasadzuje ich do svojho rebríčku hodnôt s prihliadnutím na potreby a už nadobudnuté vzory, či už rodičov, alebo iných ľudí, s ktorými dieťa vyrastá. (Pasternaková, 2015)

Jandourek (2012) pripisuje fungujúcej rodine veľký význam pre všetkých členov danej rodiny. Vyzdvihuje najmä lásku a priateľstvo, ktoré sú základom pre vytvorenie pocitu bezpečného domova, a to nie len v sociálnej, ale i v psychickej oblasti. Okrem toho rodina poskytuje svojim členom jedlo, bývanie, starostlivosť a to i v čase choroby. Pokiaľ je rodina funkčná, teda si optimálne plní všetky svoje funkcie, môže byť prospešná pre spoločnosť, slúžiť na podporu dodržiavania pravidiel a stability v danej spoločnosti. (Jandourek, 2012)

Rodinu môžeme rozdeliť na rodinu úplnú a neúplnú. Štruktúra úplnej rodiny je daná otcom, matkou a aspoň jedným potomkom. Z úplnej rodiny môže vzniknúť neúplná tak, že jeden z rodičov chýba z dôvodu rozchodu, úmrtia atď. Pri tejto časti sa dá rozdeliť rodina aj na nukleárny typ, teda typ, ktorý je zložený z matky, otca a potomka. Tu sa nachádza aj rodina rozšírená, ktorá zahŕňa viac nukleárnych pokrvne spojených rodín a členov viazaných manželstvom alebo iným zväzkom. (Geist, 1992, s.365)

3.1 Výchova

Keď príde dieťa do nášho života, je pre nás hosťom, ktorého s láskou vítame. Postupne, keď vyrastá sa z neho stáva osobnosť, jedinec, ktorý je nám seberovný. V prvých

rokoach života ho formuje rodina alebo spoločnosť, v ktorej primárne vyrastá a ľudia, s ktorými prichádza najčastejšie do styku. Neskôr zohrávajú úlohu v jeho výchove aj inštitúcie ako škola, či voľnočasové aktivity. Overené výchovné metódy, či systém odmiern a trestov si zväčša rodičia prinášajú zo svojho detstva. (Soloveychik's, 2008, s.244)

V súvislosti s výchovou vymedzujú Kolář a kol. (2012) dva základné pojmy a to objekt a subjekt výchovy. Pod termínom objekt v tomto prípade chápeme toho, kto je vychovávaný, teda napríklad žiak, dieťa, dospelý. Subjektom je potom ten, kto vychováva, vplýva na vychovávaného jedinca, pôsobí naňho. (Kolář a kol., 2012)

Pojatia výchovy sa rôznia v závislosti od autora. Napríklad Kolář a kol.(2012) uvádzajú, že výchova je typicky ľudskou činnosťou a je základom pre socializáciu jedinca. Autor definuje pojem výchova ako zámernú činnosť prebiehajúcu v aktívnej interakcii medzi dvoma stranami a to vychovávateľom a vychovávaným. Cieľom je rozvoj jedincovej osobnosti a pozitívne zmeny v osobnosti jedinca.

Kraus, Poláčková a kol. (2001, s.41) zase vymedzujú výchovu ako ciele a zámerné usmerňovanie a ovplyvňovanie jedinca, ktoré prebieha „v určitom konkrétnom kultúrnej spoločenskom systéme“. Autori vysvetľujú pojem „kultúrnej spoločenský systém“ ako základné články spoločnosti, medzi ktoré zaraďujú napríklad hodnoty jedinca, či medziľudské vzťahy.

Manniová (2007, s.39-40) vo svojej práci tvrdí, že tak ako sa líši rodina od rodiny v tom ako žijú, líšia sa i v spôsobe, akým vychovávajú svojich potomkov. Autorka popisuje existenciu korelácie medzi tým ako sa rodičia starajú a vychovávajú deti, a tým ako sa následne ich deti správajú. Vymedzuje tieto výchovné štýly, existujúce v rodinách:

- **Autoritársky** – tento štýl je typický pre absenciu možnosti obojstrannej komunikácie. Rodič určuje pravidlá a vyžaduje ich splnenie bez nároku dieťaťa na kritiku, či oponovanie. Rodič taktiež vyžaduje úctu nielen k sebe ako k autorite ale i k tradíciám. Deti zvyknú pri takomto rodičovskom štýle výchovy strácať svoju spontánnosť a skôr majú sklon k samotárstvu a izolácii. Túžia vyniknúť v očiach rodiča a zavďačiť sa mu.
- **Zhovievavý** – v tomto prípade sa toho od dieťaťa nevyžaduje veľa. Rodičia prijímajú dieťa také aké je. Celkovo je ich výchova orientovaná na dieťa s ohľadom na špecifiká jeho osobnosti. Deti zväčša prijímajú tento štýl výchovy kladne. Za negatívum môžeme považovať nezrelosť dieťaťa v živote, kedy sa nevie spoľahnúť na seba v určitých situáciách.

- **Zanedbávající** – pre tento štýl je príznačné prioritizovanie kariéry, či iných činností rodičom oproti životu detí. Rodičia si príliš málo všímajú postoje, myšlienky a city svojich detí a nestarajú sa o to ako ich deti vnímajú a prežívajú svoj svet. Reakcia detí na takýto výchovný štýl je zväčša nesústredenosť, nezáujem o vzdelávanie, či účasť na vzdelávacích aktivitách, v krajných prípadoch môže vzniknúť i sklon k užívaniu návykových látok (drogy, alkohol, a pod.).

Autorka zdôrazňuje taktiež **autokraticko-liberálny štýl**, ktorý vzniká, pokiaľ sa správanie a názory na výchovu rodičov rozchádzajú, v prípade, že jeden z rodičov uznáva a praktizuje autoritatívny štýl a druhý liberálny, alebo že sú vo výchove nedôslední a neusporiadaní až chaotickí. Samozrejme, v praxi sa môžeme stretnúť s rôznymi kombináciami výchovných štýlov od autoritárskych až po úplne liberálne. Dôležité je podotknúť, že pokiaľ chceme, aby bola výchova úspešná, je potrebné využívať optimálny rodičovský štýl a nastoliť taktiež optimálnu autoritu rodiča. (Manniová, 2007, s.39-40)

Pokiaľ sa venujeme téme výchovy v rodine, je vhodné spomenúť i spôsob, akým rodičia hodnotia správanie a konanie dieťaťa. Tým, že dieťaťu poskytnú nejakú spätnú väzbu na určité správanie, či konanie, dokážu rozvíjať jeho osobnostné i mravné vlastnosti a taktiež mu vstúpajú istý hodnotový rebríček. (Koldeová, 2012, s.87) V praxi to teda znamená, že podporujeme a odmeňujeme pozitívne, želané správanie a konanie dieťa. Naopak na to, čo považujeme za nesprávne a nevhodné dieťa upozorníme, prípadne mu uložíme istý trest, s cieľom zamedziť ďalšiemu podobnému konaniu.

Koldeová (2012, s.87-90) zdôrazňuje, že pojem odmena nemusí nutne predstavovať nejakú materiálnu vec. Práve naopak, pre dieťa môže byť pochvala, či spoločná aktivita často hodnotnejšia ako nová hračka, či telefón. Pod pojmom trest si podľa autorky zase ľudia zvyknú predstaviť nejaké fyzické ublíženie, či domáce väzenie. Trestom však môže byť i napríklad sklamanie rodiča z konania, či správania dieťaťa. Je na rodičovi (alebo na tom, kto vychováva), aby našiel správny balans medzi odmenami a trestami pri výchove.

Pasternáková (2015, s.211-212) tvrdí, že v súvislosti s odmenami a ich efektivitou, je dôležité dodržať isté pravidlá. Autorka uvádza za najdôležitejšie pochváliť dieťa okamžite po správne vykonanej činnosti; postupne znižovať frekvenciu pochvál, obmieňanie formy pochvaly, aby sa nestala pre dieťa všednou. Čo sa týka trestov, pokiaľ chceme, aby si dieťa uvedomilo nesprávne konanie, či správanie a chceme zamedziť jeho opakovaniu, je dôležité byť dôsledný a dodržiavať vopred stanovené pravidlá, ukladať vhodné tresty podľa vážnosti danej situácie a zvážiť, či dieťa potrestať fyzickým trestom alebo psychickým. Autorka

podotýka, že pre optimálnu výchovu a rozvoj jedinca, je vhodné využívať viac odmeny ako tresty. Samozrejme samotnú vhodnosť využitia týchto výchovných prostriedkov musí rodič zvážiť sám, na základe danej situácie a osobnosti dieťaťa. (Pasternáková. 2015, s.211-212)

3.2 Význam výchovy pre človeka

Prečo je potrebná optimálna výchova jedinca? Manniová (2007, s.41) uvádza, že tak ako teoretické základy, tak i praktické skúsenosti zo života potvrdzujú vzťah medzi skúsenosťami z detstva a medzi následným správaním a osobnosťou jedinca v dospelosti. Obzvlášť vzťahy a výchovné štýly a metódy použité pri výchove v rodine určujú budúci život jedinca. Nie je to však jediný ovplyvňujúci faktor. Jedinec býva výrazne ovplyvnený i rôznymi vzdelávacími inštitúciami (škola, krúžky a pod.), prácou, hodnotami, či celkovým prostredím v ktorom žije. Autorka tvrdí, že „rodina má byť prvým učiteľom i prvou autoritou dieťaťa“. (Manniová, 2007, s.41-42)

Už odjakživa prenášali členovia určitých spoločností kultúru, či vzorce správania na ďalšie generácie. Celoživotný proces, počas ktorého jedinec získava poznatky, hodnoty, učí sa jazyk, špecifiká danej kultúry a začleňuje sa do istej skupiny, či spoločnosti sa nazýva socializácia. Tento proces nie je pasívne pozorovanie a kopírovanie naučených vzorcov správania, či asimilácia jedinca. Socializácia funguje medzi jedincom a druhou stranou (spoločnosť, iní jedinci). Jedinec teda taktiež spolupracuje na vytváraní sociálneho prostredia, v ktorom sa nachádza. (Kolář a kol., 2012)

V prvých rokoch života býva jedinec najviac ovplyvnený rodinou a najbližším sociálnym okolím. Preberá nie len vzorce správania, spôsoby akým rodičia, či súrodenci riešia konflikty, ale formuje si tiež názory, či postoje. Neskôr naňho vplyva najmä školské zariadenie, ktoré pôsobí ako sekundárna forma socializácie v živote jedinca. Návštevou školy jedinec získa nie len nové kontakty, ale nadobudne tiež novú sociálnu rolu žiaka, spolužiaka. (Kolář a kol., 2012)

Kraus, Poláčková a kol. (2001, s. 42) uvádzajú hneď niekoľko funkcií výchovy vzhľadom na optimálnu prosperitu jedinca a spoločnosti. Medzi tieto funkcie patrí prenos tradícií, zvykov danej spoločnosti a ich uchovanie pre ďalšie generácie; skvalitňovanie medziľudských vzťahov; uľahčenie spoločenskej adaptácie; skvalitňovanie práce s informáciami a ich využitie v praxi. V neposlednom rade optimálna výchova plní funkciu v ekonomicko-kvalifikačnej oblasti, kedy pripravuje jedinca na budúce povolanie, jeho kvalitné vykonávanie, zlepšovanie procesov, či služieb. (Kraus, Poláčková a kol., 2001, s.

42) Na základne predošlých informácií by sme teda mohli povedať, že optimálna výchova je akýmsi základom pre napredujúcu spoločnosť.

Výchovné ciele sú formulované nie len na základe hodnôt a vízií, ktoré chcú rodičia, či vychovávatelia predať vychovávanému, ale i na tom, kam smeruje celá spoločnosť a čoho sa snaží dosiahnuť. Je nutné podotknúť, že s meniacou sa dobou sa výrazne menia i podmienky, za akých výchovný proces prebieha. Nové inovácie, ekologické problémy, extrémne množstvo všade dostupných informácií, či doba zameraná na konzum a materializmus – toto všetko a ešte omnoho viac ovplyvňuje výchovný proces a jeho ciele. (Kraus, Poláčková a kol., 2001, s. 43) Práve tieto faktory alebo i mnoho iných situácií môžu vyústiť do krízy, ktorú môže jedinec prežívať. V takýchto prípadoch je dôležité poskytnúť jedincovi sociálnu oporu, teda utvrdiť ho v tom, že ho máme radi, že nám záleží na jeho osobe. Navodením kladných emócií sa jedinec dokáže odpútať od problému, pozrieť sa naň z inej perspektívy. Jedinec sa cíti začlenený do spoločnosti a cíti podporu. (Jedlička a kol., 2015)

Práve v tejto materialistickej dobe je presným opakom výchova k spiritualite, ktorá vyzdvihuje nemateriálnu stránku života. Novotný (2014, s.62) definuje výchovu k spiritualite ako „*výchovu ku schopnosti vnímať a rozvíjať vlastnú spiritualitu, žiť duchovný život, naplňovať vrcholné potreby.*“ Grün a Rogge (2013, s.111) poukazujú na koreláciu medzi spiritualitou a religiozitou, avšak upozorňujú na rozdiel a to, že zatiaľ čo spiritualita ako taká vychádza hlavne z vnútra jedinca, religiozita je viac menej naučená a prebraná od rodičov, či iných ľudí v spoločnosti.

Novotný (2014) uvádza ako cieľ výchovy k spiritualite hlavne percepciu a rozvoj jedinca v tejto oblasti, so zámerom hlbšie rozvíjať duchovno, ale i osobnosť a sociálnu stránku života daného jedinca. Autor zdôrazňuje, že výchova k spiritualite by nemala pôsobiť ako nejaké pevné pravidlo, či vzor správania a chovania, ktorý nemožno zmeniť, či upraviť. Mala by skôr pôsobiť pozitívne na každodenný život jedinca, pomáhať mu zdolať rôzne úskalia života, poskytovať podporu, byť šťastný a zdieľať toto šťastie a celkovo život so svojou sociálnou skupinou.

Napriek všetkým pozitívam spirituality a religiozity vo výchove, existujú i s tým spojené negatíva a to hlavne pokiaľ sú založené na prísnom dodržiavaní pravidiel a zásad, pokiaľ sú jednostranné a obmedzené, neposkytujú priestor pre vlastnú interpretáciu, ba priam vyžadujú podriadenie a poslušnosť. Takáto situácia nastáva najmä pri dogmatickej výchove k religiozite a zvyčajne máva za následok úzkosť a nedostatok istoty. (Grün a Rogge, 2013, s.111)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 DESIGN VÝSKUMU

V teoretickej časti ste sa mohli dočítať o náboženstve a rôznych pohľadoch na jeho členenie. Pri popisovaní sme sa zamerali primárne na kresťanstvo, ku ktorému sa hlásajú všetci naši respondenti. Rovnako sme popísali spiritualitu, jej odlišnosti a podobnosti s religiozitou i náboženstvom. Veľmi dôležitá bola i kapitola číslo 3, ktorá prepája rodinu, výchovu a spiritualitu a opisuje ich vzájomnú interakciu. Na tomto teoretickom základe sme stavali praktickú časť.

V praktickej časti sme sa zaoberali kvalitatívnym výskumom, ktorý popisoval spojitosť spirituality a výchovy v rodinách s katolíckym vierovyznaním. Tento výskum sa snaží priblížiť nám výchovné prostriedky, rovnako ako charakteristické znaky spirituality vo výchove dieťaťa. Rovnako sa výskum zameriava na samotné vnímanie spirituality zo strany rodičov, či už ako na pomôcku pri výchove alebo ako prostriedok k dosiahnutiu výchovných cieľov.

4.1 Výskumné ciele

Cieľom tohto kvalitatívneho výskumu je popísať ako sa spiritualita premieta vo výchove a rodinnom živote. Rovnako chceme zistiť znaky spirituality, ktorou je vedené dieťa vo svojej výchove a či je jedincovi spiritualita prínosná.

4.2 Výskumné otázky

Výskumné otázky boli vypracované vzhľadom k zadanému výskumnému cieľu.

1. Ako je vnímaná spiritualita vo výchove z pohľadu rodičov dieťaťa?
2. Aké sú výchovné prostriedky používané k výchove k spiritualite?
3. Je možné popísať charakteristické znaky spirituality vo výchove dieťaťa?
4. Ako sa prejavuje dieťa vo vzťahu k výchove k spiritualite?

4.2.1 Otázky do výskumu (rozhovoru)

Úvodné otázky slúžiace na zistenie základných údajov o participantovi:

1. Uviedli by ste mi prosím počet detí, ktoré máte?
2. V akom veku sú/je?
3. K akej viere sa prikláňate?
4. Aký je váš rodinný stav?

Nasledovali otázky, ktoré tvorili jadro celého rozhovoru/výskumu:

1. Ako, podľa vás, ovplyvňuje výchova k viere vaše deti?(1)
2. V čom vidíte prínos spirituality pri výchove?(1)
3. Aké si myslíte, že by mala spiritualita úskalia pre život vášho dieťaťa?(1)
4. Ako, podľa vás, ovplyvňuje spiritualita rozhodovanie vášho dieťaťa?(1)
5. Čo je podľa vás najťažšie pri uplatňovaní spirituality v priebehu výchovy?(1)
6. Aký systém odmien a trestov používate pri výchove?(2)
7. Ako je podľa vás tento systém ovplyvnený vašou vierou?(2)
8. Vedeli by ste mi bližšie priblížiť v čom vám spiritualita pomáha s výchovou?(2)
9. NP :Na druhú stranu, mohli by ste mi povedať o prekážkach spojené s takouto výchovou?(2)
10. V čom vám pomáha výchovný vzor vašich rodičov?(2)
11. Vedeli by ste mi popísať ranné rituály spojené s výchovou a spiritualitou?(3)
12. Ako vyzerajú rituály spojené s konzumáciou jedla?(3)
13. Nachádzajú sa aj vo večerných hodinách dňa?(3)
14. Dodržiavate pri výchove dieťaťa nejaké pravidlá vašej viery?(3)
15. Ktoré hodnoty považujete za najdôležitejšie?(3)
16. Ktoré hodnoty predávané deťom sú podľa vás ovplyvnené vierou?(3)
17. Vedeli by ste popísať najdôležitejšie rituály spojené s vašou vierou?(3)
18. Popísali by ste mi každodenné činnosti spojené so spiritualitou a výchovou?(3)
19. V akých aspektoch života môže vášmu dieťaťu spiritualita pomôcť?(3)
20. Popísali by ste mi aké rozdiely vo výchove vidíte oproti iným rodinám bez vyznania?(3)
21. Máte doma symboly spojené s náboženstvom a spiritualitou? Ak áno, čo symbolizujú?(3)
22. Ako sa prejavuje dieťa, keď nesúhlasí s vašou výchovou?(4)
23. Ako prijíma výchovu k vašej viere?(4)
24. Ako k vám pristupuje dieťa ako k rodičom?(4)

25. Ako reaguje na vami použité výchovné metódy?(4)
26. Inklinuje dieťa k vašej výchove alebo k výchove vášho partnera?(4)
27. Pokiaľ áno, aký je podľa vás dôvod?(4)
28. V akých situáciách sa na vás dieťa obráti s jeho problémami?(4)

Číslo v zátvorke označuje príslušnosť otázky k výskumnej otázke, slúži iba na orientáciu.

4.3 Pojatie výskumu

Pre túto prácu sme zvolili kvalitatívne pojmie výskumu, ktoré pozostávalo z pološtruktúrovaného rozhovoru s otvorenými otázkami pre lepšiu flexibilitu získavania dát pri samotnom rozhovore.

5 VÝSKUMNÝ SÚBOR – VÝBEROVÉ KRITÉRIA

Výskumný súbor praktickej časti tvoria rodičia detí, ktorí boli zámerne vybraní kvôli svojmu vierovyznaniu a faktu, že k svojej viere vedú prostredníctvom výchovy aj detí. Počet týchto participantov je 6 a každý sa prikláňal ku katolíckemu vierovyznaniu, konkrétnejšie rímskokatolíckemu.

Každý z nich odpovedal na otázky pripravené k rozhovoru. Pri samotných rozhovoroch s participantami sa pri položení úvodných otázok v dvoch prípadoch ukázalo, že celý rozhovor nemôže byť použitý. Tento záver bol uskutočnený po tom, čo participanti uviedli, že sa neprikláňajú k žiadnemu vierovyznaniu. Po samotnom vyhotovení audiozáznamu bolo usúdené, že by tieto rozhovory nekorešpondovali s výskumným cieľom a mohli potenciálne ohroziť konzistentnosť dát. Následne boli oslovení ďalší dvaja participanti (M-6 a B-7), ktorí splňali kritériá na vhodnosť zaradenia ich dát do výskumu.

5.1 Metóda zberu dát

Vzhľadom k tomu, že tento výskum má kvalitatívny charakter a otázky sú pokladané taktiež kvalitatívne, zvolili sme pološtruktúrovaný individuálny (hĺbkový) rozhovor s otvorenými otázkami s respondentmi. Tento rozhovor bol prevádzaný s každým participantom individuálne. Pred rozhovorom, pomocou telefonickej komunikácie, bol dohodnutý čas a miesto konania rozhovoru.

Každý rozhovor sa konal v domácom prostredí zväčša v exteriéri, kvôli dodržaniu bezpečnostných nariadení vlády v súvisi s pandémiou vírusu Covid-19. Práve domáce prostredie, teda prirodzené prostredie participanta, bolo vybrané tak ako doporučuje Chráska (2007, s. 183). Tie ovplyvňovali výskum hlavne v dodržaní bezpečnej vzdialenosti 2 metre medzi participantom a výskumníkom. Rozhovor sa skladal celkovo z 31 otvorených otázok, na ktoré participant odpovedal a pri potrebe zistiť viac, boli pokladané aj doplňujúce otázky. Celý rozhovor trval približne štyridsaťpäť minút.

Prvé 4 otázky slúžili na zistenie participantovej vhodnosti pre výskum, aby bola zachovaná konzistentnosť údajov. Boli to teda údaje o počte detí, ktoré vychovávajú a ich vek, rodinný stav a najdôležitejší údaj - k akej viere sa participant prikláňa. Rovnako sme pred týmito otázkami načrtli participantovi priebeh rozhovoru, štýl kladenia otázok a dodržanie anonymity jeho osoby.

Jadro celého výskumu tvorilo 27 otázok, pri ktorých sme sa snažili porozumieť problematike spirituality a výchovy v rodine, rovnako ako odpovedať na výskumné otázky

vychádzajúce z výskumného cieľa. Pýtali sme sa hlavne na to, ako si myslí rodič, že jeho dieťa vníma výchovu, spiritualitu, ktorú mu rodič predkladá. Za rovnako dôležité sme si kládli porozumieť znakom spirituality z pohľadu rodiča a rovnako výchovným prostriedkom používaných k vedeniu dieťaťa k spiritualite. Pri týchto otázkach, ak neboli dostatočne zodpovedané, boli položené doplňujúce otázky, ktoré buď dopĺňali získané údaje alebo kontrolovali ich správne porozumenie.

5.2 Metóda analýzy dát

Na analýzu dát v tomto výskume sme použili otvorené kódovanie. Postupovali sme tak, že dáta získané v teréne (pri rozhovore) sme doslovne prepísali (transkripcia) v programe Word. Pri kódovaní sme používali metódu pera a papiera, kde pomocou funkcie poznámky sme prepísané dáta rozdelili na krátke segmenty. Ukážku tohto kódovania je možné nájsť v *Prílohe P1*. Týmto častiam rozhovoru, ktoré boli vhodné vzhľadom k nášmu cieľu, sme pripisovali kódy. Tieto kódy boli priradované k segmentom tak, aby zachytávali čo najlepšie význam tejto časti. Niektoré kódy boli takzvané “in vivo” kódy, teda boli prevzaté priamo z textu. (Švaříček, Šedřová, 2007, s.215) Po ukončení kódovania všetkých prepísaných rozhovorov, sme našu pozornosť upriamili na vytváranie skupín kódov.

Týchto kódov vzniklo z šiestich rozhovorov 636, teda priemerne 106 kódov na jedného participanta. Pri zaraďovaní kódov do kategórií sme nakoniec použili 229 kódov, pretože ostatné kódy nekorešpondovali s výskumným cieľom. Tieto kódy boli zoradené do 8 kategórií. Tieto kategórie boli vygenerované v programe Excel vďaka významovej spojitosti kódov. Kategórie pomocou metódy vyloženia kariet popíšeme na konci v sekcii výsledky výskumu (viz. 6.2).

6 SPRACOVANIE DÁT

Po kódovaní dát sme začali s kategorizáciou, teda sme systematicky začali jednotlivé kódy porovnávať a spájať ich do kategórií podľa významu. V kódovaní vznikne hierarchický systém (Švaříček, Šed'ová, 2007), v tomto prípade to bol systém, pri ktorom sa bralo na vedomie opakovanie jednotlivých kódov v rozhovoroch. Kódy a kategórie, ktoré sa nevzťahovali k výskumným otázkam neboli použité. Niektoré kategórie boli veľmi obsiahle, preto boli rozdelené do subkategórií. Takto boli potom aj popísané kategórie.

6.1 Technika vyloženia kariet

Táto technika ako ju popisuje Šed'ová a Švaříček je „nadstavbou na otvorené kódovanie“. (Švaříček, Šed'ová, 2007, s.226) Rovnako je v tejto knihe popísané, že cieľom je vzniknuté kódy logicky usporiadať do priamky, ktorú môžeme prerozprávať. Takto boli kategórie (a ich subkategórie) neskôr prerozprávané s úryvkami od samotných rozhovorov s participantmi.

6.2 Kategórie kódov

Kategórie vznikli postupným pridávaním kódov do programu Excel, kde sme pod seba zapisovali významovo podobné kódy, hľadali sme medzi nimi spojitosť. Tento zhuk kódov rovnakého významu sme pomenovali tak, aby názov popisoval jeho obsah. Pri popisovaní kategórií sme používali tie, ktoré súviseli s výskumnými otázkami. Kódy podľa významového súvisu boli farebne rozdelené pre lepšiu orientáciu. Každý participant bol označený pod kódmi z jeho rozhovoru tak, aby sa dali spätne dohľadať v jeho prepise (*vid' Obrázok -1 Farebné rozdelenie pri kategorizácii*).

1		
Výchovné spirituálne prostriedky	SUB	SUB
Odmeny a tresty vo výchove k spiritualite	Uvedomenie si vlastného konania	Výchova a motivácia
Výchovná facka	Vedomie o vlastnom konaní	výchova k rovnocennosti
Pevne určené hranice	Uvedomenie si vlastných chýb	B7
B7	B7	výchova k rovnocennosti
Peklo ako následok	Vedomie správneho konania	Vysvetlenie javov
Nebo ako spasenie	Uvedomenie si činov	Motivácia
Nemateriálne odmeny	Uvedomenie si chyby	M6
Trest- zákaz	M6	Motivácia
Určené hranice	Uvedomenie si činov	MM5
Tolerancia	MM5	Motivácia detí
M6	Uvedomenie si činov	Vysvetlenie dieťaťa
Nemateriálne odmeny	Vedomie správneho konania	V4
Výchovná po zadku	Ospravedlenie	Vysvetlenie javov
Pochvala	V4	T3
Určené hranice	Hodnota v samozrejmosti	Vysvetlenie situácie
MM5	sebareflexia dieťaťa	ST1
Trest- zákaz	T3	
Pokánie	Uvedomovanie si činov	
Dobrý pocit z pomoci	ST1	
V4		
Hriech ako hranica		
Určené hranice		
Pokánie		
T3		
Výchovná facka		
ST1		

Obrázok -1 Farebné rozdelenie pri kategorizácii (zdroj: vlastné spracovanie)

6.2.1 Výchovné a spirituálne prostriedky

Subkategórie:

1. Odmeny a tresty vo výchove k spiritualite, 2. uvedomenie si vlastného konania, 3. výchova a motivácia.

Kódy:

1. Výchovná facka, pevne určené hranice, nemateriálne odmeny, nebo ako spasenie, peklo ako následok, trest- zákaz, tolerancia, pochvala, pokánie, dobrý pocit z pomoci.
2. Vedomie o vlastnom konaní, uvedomenie si vlastných chýb, vedomie správneho konania, ospravedlnenie, hodnota v samozrejmosti, sebareflexia dieťaťa.
3. Výchova k rovnocennosti, vysvetlenie dieťaťa, vysvetlenie javov, motivácia.

Táto kategória obsahuje kódy, popisujúce priebeh odmien a trestov vo výchove, kde pri odmenách bola najviac spomínaná práve pochvala, dobrý pocit a nemateriálne hodnoty. Toto najlepšie zhrnul participant M6: „Čo sa týka odmien, používam hlavne nemateriálne odmeny – pochvalu, povzbudenie, zoberieme ich na výlet alebo na zmrzlinu. Keď spravia

niečo zle, tak chceme, hlavne, aby si uvedomili, čo spravili zle a ako sa majú zachovať nabudúce“. Tu vidíme aj spytovanie vlastného svedomia, ktoré sa objavilo pod kódom „pokánie“ v rozhovoroch V4 a T3. Trest bol vo viacerých prípadoch ako následok porušenia hraníc, ktoré rodič svojou výchovou nastolil. Tu sa zhodli štyria participanti, kde tento kód bol najtrepanejší u participanta T3: *„Dieťa v správaní svojich rodičov musí cítiť, kde sú mantinely, kde je tá hranica, že po určitom správaní/činnosti budeme kričať a kde je hranica, po ktorej sa budeme veseliť, smiať a tak ďalej. Žiaľ deťom to treba niekedy aj tvrdsie vysvetliť, kedy zachádzajú za hranice“*. Na konci tohto útržku vidíme aj objavenie sa trestu takzvanej „výchovnej facky“. Na tomto termíne sa zhodla polovica participantov. Tieto odmeny až biblicky odpísal participant M6, kde konanie dobra a zla (odmien a trestov) pripisoval ceste do pekla alebo do neba.

V druhej subkategórii, ktorá sa zaoberá vedomím o vlastnom chovaní a teda nadväzuje na určovanie si hraníc a vedomí prečo sa dejú veci okolo dieťaťa a tak ako sa dejú, bol najčastejší kód „uvedomenie si činov“, ktorý popisoval práve situácie, ktoré jedinec napáchal svojím konaním. Tu to opisoval participant V4 ako rozhodnutie takým spôsobom, *„aby neublížili nikomu druhému a ani sebe, a už vôbec nie v prospech peňazi alebo nejakých takýchto vecí“*. Podobne to bolo popisované aj pri iných participatoch, no tento to vedel vystihnúť v širšom spektre. S týmto kódom úzko súvisí „vedomie správneho konania“, ktoré sa objavilo pri troch participatoch v kontexte *„naučiť sa rozhodovať správne, neublížovať druhým, vedieť sa ospravedlniť“*, tak ako to bolo popísané u participanta B7. Podobne reagoval participant M6 a popisoval to ako zamýšľanie *„nad tým, čo je dobré a čo je zlé“*. Práve pri tomto zamýšľaní sa dá naviazať na to, čo povedal participant T3 v kóde sebareflexia: *„Áno, také vyhodnotenie správania, teda môžeme hovoriť o sebareflexii“*.

Poslednou subkategóriou tejto kategórie „Výchovné a spirituálne prostriedky“, je výchova a motivácia, pojednávajúca o vysvetľovaní javov dieťaťa, ktoré nastávajú v jeho živote. Toto vysvetľovanie pod kódom „vysvetlenie javov“ a „vysvetlenie dieťaťa“ bolo najjasnejšie definované na prirovnaní u participanta V4: *„Potom prídu domov a hovoria, že on tak rozprával, tak ja im poviem: Všetci vieš. Oni nie sú k tomu vedení a oni nevedia, že sa to tak nemá, že to tak nie je správne“*. Podobný význam kódu sme našli aj u participantov M6, T3 a ST1. Ďalšou kategóriou, ktorá sa našla u troch participantov je „Motivácia“. Tu sa prikláňame k vysvetleniu od participanta MM5: *„Aj keď mali dobré vysvedčenie, tak dostali napríklad knihu, to bolo teda na podporu ich vzdelania a na motiváciu“*, ktorý motivoval svoje deti hmotnými prostriedkami tematicky, s cieľom na úspech.

6.2.2 Ciele výchovy k spiritualite

Subkategórie:

1. Výchovné ciele, 2. výchova k cnosti.

Kódy:

1. Rešpekt k druhým, vedenie k slušnosti, rozlišovanie dobra a zla, odpúšťanie, ospravedlnenie sa, správne riešenie problémov, opora v rodičoch, mať sa rád, výchova k viere, väčší rozhl'ad, rozhodnosť.

2. Vďačnosť, pomoc druhým, nezištnosť, empatia, česťnosť, všimnutie si drobností, úprimnosť, vedieť sa podeliť.

Prvou subkategóriou tohto celku sú výchovné ciele. Najčastejšie bolo písané o dosiahnutie slušnosti u svojho potomka (vedenie k slušnosti), korešpondujúcim s kódom „rozlišovanie dobra a zla“. Práve pojmätie dobra a zla v tomto kontexte priniesol participant T3, ktorý hovoril: *„...teda im je ukázané, čo je dobré a čo zlé, aké vlastnosti sú tie dobré a ktoré nie sú tie správne. Takže kresťanská výchova deti tým, že sa dá predpokladať, že budú lepšími ľuďmi pre spoločnosť“*. Tu vidíme práve trochu obšírnejší termín byť lepším človekom pre spoločnosť, kde je určite zahrnutá aj slušnosť, ktorá je popisovaná pri participantovi MM5: *„Robím to tak, aby to bolo aj pre nich dobré, ale aby tú hodnotu toho človeka slušného, ktorého z nich chcem vychovať, dosiahli“*. Tu vidíme, že túto črtu očakáva participant v budúcnosti od svojho dieťaťa. Druhým najspomínanejším kódom v tejto subkategórii je „rešpekt k druhým“. V skratke o nej písal participant B7 tak, že *„učíme sa jeden k druhému správať s rešpektom a láskou“*. Rovnako o nej písal aj participant T3, kde podľa neho je: *„Najdôležitejšia je podľa mňa láska – k sebe aj k druhým, rodina, zdravie a rešpekt k druhým. Tieto sú pre mňa najdôležitejšie a snažím sa ich preniesť aj na moje deti“*. Práve pri nich vidíme snahu o učenie svojho dieťaťa tejto danosti.

Druhú subkategóriou je výchova k cnosti. Najspomínanejšou cnosťou bola „vďačnosť“, ktorú uviedol každý participant pri rozhovore. Tento kód popisovali participant najviac s nadväznosťou na modlitbu ako to bolo napríklad v prípade ST1: *„...že môže byť až večer modlitba, vďaka za to všetko čo sme prežili, že sme to prežili dobre“*. Rovnako to pomenúva aj participant V4: *„...pomodlíme, prežehnáme a poďakujeme sa za to, čo máme, buď na hlas alebo aspoň potichu...“*. Druhý kód, ktorý bol nájdený je kód s názvom „Pomoc druhým“. Tejto kód bol nájdený u štyroch participantov. Participant MM5, ktorý má deti v rokoch 21 a 24 rokov, tento jav popisuje s nadväznosťou na spiritualitu takto: *„Tak napríklad, že pomôže druhým ľuďom, nemá s tým problém. Bola tak vychovávaná, brali sme“*

to ako normálne, tým pádom sa to prejavuje aj u nej, že nemá problém s niečím pomôcť, nemá problém sa rozprávať s ľuďmi“. Podobný názor zdieľa tento participant s M6, ktorý si zasa myslí, že: *„ich ovplyvňuje najmä v prístupe k druhým. Ľudí okolo seba berú ako seberovných, snažia sa im pomôcť, keď to potrebujú a je to v ich silách. Takže taká tá láska k blížnemu a pomoc“.* Teda by sme mohli povedať, že tento kód súvisí s kódom „vedieť sa podeliť“, ktorý sa nachádza u participanta ST1 v tomto súvetí: *„Hlavne to som si všimla, že pokiaľ mali deti niečo čo druhí nemali, tak aby sa o to vedeli podeliť, aj o skúsenosti aj o chleba (obrazne), to boli tie hodnoty“.* Určitú podobnosť s ďalším pomerne hojne zastúpeným kódom (traja participantí) „Nezištnosť“ môžeme vidieť práve v ochote pomôcť. S nadväznosťou na výchovný cieľ to popísal participant B7 ako: *„ale tiež sa musí naučiť, že to čo robí, robí pre seba a nie pre nás, a pre to, aby niečo dostala“.*

6.2.3 Spirituálne rituály v rodine

Subkategórie:

1. Typy modlitby

Kódy:

10 božích prikázaní, čítanie sv. písma, návšteva kostola (účasť na sv. omši), prežehnanie, krížik na čelo.

1. Večerná modlitba (modlitba ako vysvetlenie, vd'ačnosť v modlitbe, požehnanie zajtrajška), ranná modlitba, spoločná modlitba, úprimnosť modlitby, otčenáš.

Táto kategória spomedzi všetkých mala najviac zhodných kódov medzi participantami. Dokopy týchto zhodných kódov bolo 15. Ako prvým kódom bolo veľmi časté dodržovanie „10 Božích prikázaní“ (5 participantov) ako základ morálnej výchovy jedinca a rovnako ako pravidlo využívané pri výchove dieťaťa. V tejto súvislosti na otázku vo výskume číslo 14 (Dodržujete pri výchove dieťaťa nejaké pravidlá vašej viery?) tieto prikázania boli brané ako úplný základ v živote človeka. Napríklad participant M6 má na toto pohľad: *„Vyslovene pravidlá nedodržiavame. Samozrejme, riadime sa 10 Božími prikázaniami, ale tie sú viac menej aj také morálne prikázania, ktoré ľudia väčšinou dodržiavajú aj keď nie sú veriaci, napríklad „Nepokradneš“, „Nezabiješ“ a podobne“.* Ďalším kódom v tejto kategórii je „čítanie sv. písma“ v domácnosti. Tu sa zhodli traja participantí, že ich deti čítajú knižky s náboženskou tematikou a úzka spojitosť je práve so slávením kresťanských sviatkov. Ako hovorí participant V4: *„Aspoň keď sú nejaké sviatky ako tie základné, napríklad Vianoce, Veľká noc, tak aspoň vtedy si s deťmi z detskej Biblie čítame. Alebo aj oni majú potom také detské knižky kde sú výňatky zo Svätého písma, vždycky*

sú k tomu komentáre“. Pri tejto príležitosti je vhodné spomenúť aj kód „prežehnanie“ a s ním spojené „slávenie kresť. sviatkov“. Práve prežehnanie je viacerými popisované ako rituál poďakovania, pri príležitostiach či už sviatkov alebo aj obedu vo všedný deň. K tejto tematike najviac sedí výňatok z rozhovoru od participanta M6, kde prežehnanie ako modlitba bolo vnímané opäť ako vdácnosť za jedlo: „nemáme nijaké špeciálne rituály pred jedlom. Prežehnáme sa a ideme jesť. Iné je to samozrejme pri sviatkoch, napríklad na Vianoce, kedy sa celá rodina pomodlíme Otčenáš a poďakujeme za jedlo, ktoré máme na stole.“ Významom modlitby sa zaoberá subkategória „Typy modlitby“, ktorú rozoberieme neskôr, najprv by sme radi priblížili posledný kód, s názvom „účasť na sv. omši“ (štyria participanti použili tento kód). Tento kód zahŕňal návštevu kostola v rôznej frekvencii. Napríklad participat M6 približuje rozdiel medzi veriacimi ľuďmi a neveriacimi práve v absencii rituálov spojených s vierou „Možno práve v tých rituáloch, ktoré nemajú – napríklad teda návšteva kostola, či modlenie sa“.

Jediná subkategória v tejto kategórii s názvom typy modlitby zahŕňa popis modlitby od piatich participantov. Ako prvou a najrozšírenejšou modlitbou je „večerná modlitba“, ktorá mala pre participantov funkciu zhrnutia dňa, vdácnosti za prežitie daného dňa a dokonca aj ako formu výchovy, ktorú popísal participat T3, pri opise procesu večernej modlitby. „Môžeme pri modlitbe vytiahnuť, že dieťa bolo voči nám zlé, takže tam je to uvedomovanie si, tej zlej činnosti“. Obsahom tejto modlitby bolo najčastejšie poďakovanie ako uvádza napríklad participat T3, trocha obsirnejšie ale stretáva sa s názorom ostatných, ako: „...večer už je tá modlitba obsirnejšia, kde si deti si urobia taký súhrn za celý deň, za čo môžu poďakovať a čo by chceli v ďalšom dni dosiahnuť. Deti poďakujú za to, že sa mohli najesť, napiť, že mohli byť napríklad na nejakom podujatí, či už športovom alebo kultúrnom, že nás niekto prišiel navštíviť, napríklad bol tu brat, bola tu starká a starkí, boli tu ľudia, ktorí sú im blízky, tak za to poďakujú“. Rovnako sa modlitba odohráva v ranných hodinách dňa, kedy zväčša kvôli nedostatku času je táto modlitba popisovaná (od štyroch participantov) ako krátke poďakovanie. T3 to vidí ako: „keď sa ráno prebudíme, prebehne krátka modlitba, ktorá nie je nejakým krátkym odrapotanim niečoho, ale je to také poďakovanie, že sme sa vôbec zobudili ráno“. Tú dĺžku ranej modlitby môžeme zachytiť napríklad aj u ST1 kde bol pohľad na modlitbu ráno vo forme až myšlienky: „Nemusíš mať veľké modlitby, stačí cestou do školy alebo kdekoľvek“. Ďalej popisujúcim kódom vzťahujúcim sa k modlitbe bol kód spoločná modlitba a úprimnosť modlitby. Oba tieto kódy mali 2 participantov, ktorí sa zhodli, že spoločne zjednocujú posolstvo modlitby, či vdácnosť alebo učenie detí. Participat M6 ďalej tento znak spája s večerou modlitbou

„Večer sa s deťmi pomodlíme, poďakujeme za prežitý deň, za to dobré, čo máme v živote a poprosíme o to, aby nás to zlé obchádzalo“. B7: „spoločne strávený čas pri modlitbe, učíme sa jeden k druhému správať s rešpektom a láskou“.

6.2.4 Symboly ako kotva výchovy

Kódy:

Kríž, prepojenie s vierou, ruženec, náboženské knihy, Biblia, náramok.

V tejto kategórii boli zhrnuté hmotné symboly spirituality. Rovnako opisuje, čo pre participanta tieto symboly vyjadrujú. Ako prvým a najviac zastúpeným symbolom bol kríž (B7, M6, V4, T3), kde význam tohto kríža popísal participat B7 ako „symbol bezpodmienečnej lásky. Kristus zomrel za nás na kríži.“ Ďalšími symbolmi bol ruženec (2 participanti, M6 a ST1), náboženské knihy (2 participanti, M6 a B7) ako Biblia (M6), detská Biblia pre dieťa (B7). Význam týchto symbolov popisovali participanti M6, V4, T3 a ST1, kde významovo dochádzalo k akémusi spojeniu s vierou, duchovnom a pripomínali prítomnosť viery v mieste, kde sa tieto symboly nachádzali. Toto spojenie napríklad popisuje participat M6: „Nie sú nijak vystavené, ale máme ich, keď ich potrebujeme. Symbolizujú to naše prepojenie s vierou, to že sme kresťania“. Rovnako to vieme nájsť aj u ostatných. T3: „...je tam niekde krížik, aby vedeli, že v tomto dome žijeme a sme v spojení s vierou“.

6.2.5 Dieťa ako spirituálny jedinec

Kódy:

Prirodzenosť viery (viera ako samozrejmosť), pomoc od rodiča (opora v rodičoch), akceptácia/pochopenie výchovy.

Táto kategória približuje vzťah dieťaťa k spiritualite a pochopeniu vlastnej výchovy. Najčastejším kódom (4 participanti, M6, MM5, T3 a ST1), o ktorom rozprávali participanti bola prirodzenosť viery, teda viera ako samozrejmosť. Tu naznačovali, že ich dieťa vníma výchovu a spiritualitu ako jedno, viera je preň prirodzenou súčasťou života. Môžeme spomenúť napríklad participanta T3, ktorý napísal, že „Naše deti akceptujú vieru úplne bez problémov, tým že sú k nej vychovávané od začiatku. Takže v tomto nemáme nijaké rozkoly. Berú to ako prirodzené a je to samozrejmosť nášho života“. Z iného konca to pojal participat MM5, ktorý túto prirodzenosť zobral zo strany vychovávajúceho rodiča ako „necítila som, že by ma viera nejak obmedzovala, bolo to také prirodzené“. Tu sa nám hodí pripomenúť, že dieťa má možnosť „oprieť sa“ o rodiča, ktorý je rád ak môže byť nápomocný

svojemu potomkovi. V4: „*Určite by som bola rada keď by prišli aj za mnou, ale ako to mi je teraz ťažko povedať. Takže v budúcnosti uvidíme*“. MM5: „*Keď je naozaj zle, tak sa na mňa vždy obrátia. V krízových situáciách viem, že sa na mňa obrátia*“. Tretím kódom v poradí je kód „akceptácia/pochopenie výchovy“, ktorý spomenuli dvaja participanti T3 a V4. V4 hovorí: „*Ale myslím si, že nás ľúbia, že by nás takto nevymenili. Akceptujú tú výchovu v dobrom*“. V tomto kontexte rozpráva T3, že deti chápu výchovu inak, pretože nevidia cieľ rodiča. „*Sú metódy, s ktorými samozrejme nesúhlasia, lebo nepoznajú môj cieľ až do takej miery, v širšom kontexte ich však zväčša chápu*“. Tu rovnako popisuje aj isté pochopenie trestov zo strany detí. T3: „*Žiaľ deťom to treba niekedy aj tvrdšie vysvetliť, kedy zachádzajú za hranice a oni to často samozrejme pochopia*“.

6.2.6 Rodič ako základ výchovy

Kódy:

Prirodzený rešpekt/autorita rodiča, otec autorita, autoritatívny prístup, jednotnosť výchovy rodičov/podpora medzi rodičmi, prerozdelenie rolí.

Táto kategória popisuje rolu a vzájomný vzťah rodičov. Najčastejšie bola spomínaná autorita rodiča, ktorú spomenuli traja participanti (M6, V4, T3). V4 popisuje autoritu v kontexte prejavov dieťaťa. „*Niekedy nás prídu vystíkať a niekedy, keď im niečo zakážeme, tak by nás najradšej vymenili. Ale tá autorita je tam stále*“. Participant T3 používa autoritu ako druhú stranu mince, kde tá prvá je láska k dieťaťu. T3: „*Každopádne som určitá autorita, ktorá niečo dokáže a dokážem urobiť viac ako oni. Z druhej strany je tam tá láska*“. Tu sa môžeme preklenúť k roli otca, kde otec ako autorita bola vnímaná tromi participantami (M6, T3, ST1). T3: „*...viac ma to zraňuje, keď musím byť ten prísny, ten autoritatívny, lebo viem ako ma to zraňovalo ako dieťa a teraz musím taký byť niekedy aj ja, keď to treba*“. M6: „*Manžel je skôr tá autorita, keď už on niečo povie, prikáže, tak to tak bude a deti to rešpektujú viac menej*“. Ďalej na otázku rozdielov vo výchove medzi rodičmi traja participanti (B7, M6 a V4) odpovedali, že majú podobný štýl výchovy, teda sú jednotní a dopĺňajú sa vo výchove svojich potomkov. V4: „*Ale v podstate máme rovnaký spôsob výchovy obidvaja, máme rovnaké názory, takže nie je nič, čomu by sme sa nejako nezhodli*“. B7: „*Nie je to tak, že ja by som bola tá, čo všetko dovoľí a otec je prísny alebo naopak. V tom sme jednotní*“. Posledným kódom v tejto kategórii bolo prerozdelenie rolí. Pre tento kód odpovedali dvaja participanti (M6 a T3), ktorí popisovali práve to, že matka a otec zastávajú určitú rolu vo výchove, tak aby mohli všestranne vychovávať svojho potomka.

6.2.7 Význam spirituality pre rodiča

Subkategórie:

1. Spiritualita ako pomoc pre rodiča, 2. Hodnoty rodičov

Kódy:

1. zachovanie pokoja/udržanie klľudu, Dodržiavanie prikázaní, zraniteľnosť dieťaťa/modlitba za deti. 2. Zdravie/hodnota zdravia, rodina.

V prvej subkategórii priblížime, ako môže spiritualita pomôcť rodičom v procese výchovy. Tento vzťah bol popísaný štyrmi participantmi (B7, M6, MM5 a V4) ako pomôcka pri udržaní klľudu v napätej situácii. V tomto kontexte sa vyjadril participant B7 ako: „*ale naučiť sa zachovať pokoj pri deťoch v situácii, kde je to veľakrát ťažké, vychádza u mňa z viery*“. A V4: „*že by človek mal udržať klľud alebo, že v danej chvíli si povedať, keď je niečoho veľa, že už to nezvláda*“ (...) „*Veriaci človek si napríklad povie, že dám si jedno Zdravas Mária aby som dostal nejakú pomoc, podporu a zároveň sa aj ukludní*.“ V tomto kontexte môžeme naviazať aj na kód „zvládania krajných situácií“, kde participant (B7) uviedl, že práve v týchto situáciách im pomáha práve viera: „*Učíme sa ovládať vo vypätých situáciách, nájsť pokoj...*“. Pri tejto príležitosti môžeme ukázať, ako rodič vníma svoje dieťa vďaka kódu zraniteľnosť dieťaťa. T3 približuje túto zraniteľnosť ako prvok jeho výchovy ovplyvnený vierou: „*Tým, že ich stále akceptujeme ako niečo, čo môžeš zraniť*“. Podobne je tomu tak aj pri participantovi ST1, ktorý dieťa popisuje ako Boží dar. „*Cítila som to v tom, že v rodine boli deti Boží dar, oni mali ten prístup k nám taký srdečný, láskavý*“.

V druhej subkategórii priblížime hodnoty rodičov, ktoré uviedli ako najdôležitejšie. Na prvom mieste sa zhodli traja participantí (B7, M6, V4), ktorí popisovali zdravie. Participant B7 jednoducho vymenoval: „*Viera, rodina, zdravie*“. Rovnako stručne sa vyjadril aj participant M6: „*Najdôležitejšia je podľa mňa láska – k sebe aj k druhým, rodina, zdravie...*“. Tu vidíme aj druhú hodnotu rodiny, ktorá mala taktiež 3 participantov (B7, M6 a MM5). Čo sa týka spirituálnych hodnôt spomenul ich iba respondent B7 (viera) a V4, ktorý popísal túto hodnotu ako božie požehnanie, ktoré zasahuje do viacerých aspektov života. „*...ako kresťan by človek mal povedať, že je to Božie požehnanie, lebo to dáva vlastne všetko, čo potrebuješ. Či už je to zdravie alebo blízkosť druhej osoby, alebo sa postará o teba, že si máš čo obliecť, máš čo jesť*“.

6.2.8 Spiritualita v dennom živote

Kódy:

Opora o Boha/viera ako opora, viera ako podpora, ovplyvnenie rozhodovania/viera ako pomôcka pri rozhodovaní,

Posledná kategória ukazuje, v akej situácii sa môže rodič oprieť o vieru, hľadať podporu a či viera ovplyvňuje rozhodovanie. Vieru ako oporu vnímali piati participanti (M6, MM5, V4, T3, ST1). Najlepšie popísal túto kategóriu participant V4, ktorý vieru v tomto kontexte bral ako: *„Na vieru by sa mali obracať v každej situácii. No pomôcť by mala v problémoch by sa mali obracať na Boha, že teraz potrebujem tvoju pomoc a prosím ťa o to aby si mi v tejto situácii pomohol zachovať sa správne, aby si ma podržal v tejto chvíli, aby som prešiel toto dané obdobie“*. MM5 ďalej povedal *„Asi ma to tak nejak ukludňuje, dáva mi to takú istotu, cítim, že Boh stojí pri mne“*. Pri rozhodovaní je viera vnímaná ako pomoc pri ťažkých rozhodnutiach, aby sa človek rozhodol v správnu možnosť. Tu sa zhodli traja participanti (MM5, V4, T3). MM5: *„Mám tie pravidlá nastavené, lepšie sa mi rozhoduje, keď viem, čo je pre mňa a moje deti dobré a viem sa o to oprieť, keď neviem ako ďalej alebo ako sa rozhodnúť“*. Participant V4 túto problematiku rozširuje až na morálnu hladinu pri rozhodovaní: *„To je podľa mňa jedna z tých najdôležitejších vecí, že by sa mali vždycky nejak rozhodovať s vierou v srdci, aby vždy vedeli, čo je správne, aby sa rozhodli takým spôsobom, aby neublížili nikomu druhému a ani sebe, a už vôbec nie v prospech peňazí alebo nejakých takýchto vecí“*.

7 INTERPRETÁCIA VÝSLEDKOV VÝSKUMU

V tejto časti zodpovieme výskumné otázky položené na začiatku praktickej časti bakalárskej práce.

1. Ako je vnímaná spiritualita vo výchove z pohľadu rodičov dieťaťa?

Ako vyplýva z výskumu, najčastejšie je spiritualita vnímaná ako opora, pomoc, či už pri samotnej výchove, tak aj pri každodenných činnostiach. Táto podpora je väčšinou duchovne pojatá. Tu prichádzajú na rad rituály, kde najširšie použiteľnou bola modlitba. Modlitba je aplikovateľná, či už ako pomoc, tak napríklad uvedomenie si činov za určité obdobie.

Rozhodovanie je ovplyvňované tiež napríklad prikázaniami náboženstva a z nich vyplývajúcich morálnych hodnôt. Podobne pomáha napríklad pri samotnom vnímaní svojho dieťaťa. Hovorí sa o dieťati ako o Božom dare, teda sa ukazuje jeho zraniteľnosť. Modlitba a celkovo spiritualita je nápomocná pri krajných situáciách, kde je potreba zachovať klud.

Čo sa týka hodnotového rebríčku, respondenti často spomínali rodinu a zdravie. Vzhľadom k tomu, že spiritualita so svojimi pravidlami podopiera výchovu detí, často odznelo vo výskume slovné spojenie jednotnosti výchovy medzi rodičmi a roztriedené role matky a otca.

2. Aké sú výchovné prostriedky používané k výchove k spiritualite?

Výchovné prostriedky pri výchove k spiritualite vychádzajú z výskumu, kde sa najviac objavovali pojmy k tejto výskumnej otázke ako motivácia, nemateriálne odmeny, trest – zákaz a tak ďalej. Celá výchova má hlbší duchovný rozmer, založený skôr na citovej stránke, či už zo strany rodičov alebo dieťaťa. Empatia sa dá nájsť na oboch stranách, kde rodič vysvetľuje javy dieťaťa, motivuje ho k ďalším úspechom často nemateriálnou cestou - formou pochvaly za dobre odvedenú prácu. Toto cítenie sa premieta vo vedomí dieťaťa konať dobro podľa určitých pravidiel, či už určených vierou alebo rodičom. Rovnako môžeme rozprávať o sebareflexii, teda dieťa vie ako má konať.

Druhou stranou sú tresty, ktoré prichádzajú, pokiaľ dieťa poruší spomenuté hranice. Častý bol trest v podobe zákazu určitej činnosti alebo veci. V tejto problematike bol použitý termín „výchovnej facky“, kde bolo popisované použitie, pokiaľ šlo o závažné porušenie hraníc. Tu bolo spomenuté v Biblickom pojatí cesta do pekla ako následok zlého konania a cesta do neba ako odmena za dobré správanie v živote.

3. Je možné popísať charakteristické znaky spirituality vo výchove dieťaťa?

Určite áno. Tieto znaky môžeme rozdeliť na znaky spojené s rituálmi, ktoré jedinec vykonáva a napríklad na výchovné ciele detí ovplyvnené spiritualitou rodičov. Z výskumu vyplýva, že základom rituálov sú modlitby. Tieto modlitby v priebehu dňa mali rôzne podoby, či už myšlienkový kontakt s duchovnom v ráňajších hodinách, kde čas na dlhšiu modlitbu nebýva, tak napríklad modlitba večer, ktorá je obsiahlejšia, slúži na zhrnutie dňa, ktorý jedinec prežil, vyjadrenie vďačnosti za situácie, ktoré v ňom nastali a rovnako sem patrí prosba o požehnanie nasledujúceho dňa. Podobne vychádza z výskumu, že modlitba môže mať aj spoločenskú stránku. Rodičia a deti sa spolu modlia, rodičia môžu popísať správanie dieťaťa cez deň a komunikovať o tom.

Čo sa týka správania, z výskumu vyplýva, že základom pre kresťana je dodržiavanie 10 Božích prikázaní, od ktorých sa odvíja aj ďalšia náboženská literatúra a určite ovplyvňuje spôsob výchovy. Výchovné ciele, ktoré popisovali rodičia boli pomerne individuálne. Najviac sa stretli pri vedení dieťaťa k slušnosti, cez rozlišovanie dobra a zla. Vo výchove sa participanti najviac zhodovali pri subkategorii výchova k cnosti. Tá práve popisovala výchovné ciele ako sú vďačnosť - tá by mala byť všadeprítomná. Konkrétne sa hovorilo o vďačke za pokrm, ktorý mohol jedinec cez deň mať, vďačke za každodenné veci, ktoré mohol bez ujmy prežiť a celkovo pri večernej modlitbe vďačka za deň, ktorý ho mohol obohatiť.

Nedielnou súčasťou je pomoc druhým, napríklad sa vedieť podeliť nielen o hmotné komodity, ale napríklad aj o skúsenosti. Poslednou cnosťou, ktorá sa nachádzala vo výskume bola nezištnosť. Tá bola často popisovaná ako činnosť, kedy jedinec koná bez potreby nárokovania si odmeny.

4. Ako sa prejavuje dieťa vo vzťahu k výchove k spiritualite?

Všetci rodičia svoje deti smerovali k spiritualite a náboženstvu od útleho veku. Dieťa berie spiritualitu vo svojom živote ako samozrejmosť. Táto spiritualita a jej náležitosti k dieťaťu prúdia cez rodiča, ktorý ju spája s výchovou. Výchova k spiritualite vedie k porozumeniu dieťaťa napríklad výchove, ktorú dostáva, ale napríklad aj trestom, ktorý mu náležil. Môžeme hovoriť o sebareflexii dieťaťa voči svojim činom.

V tomto kontexte sa rozprávalo napríklad aj o opore o rodiča pri riešení problémov. Tu môžeme spomenúť napríklad rozdelenie rolí rodičov. Najviac bol popisovaný otec, ktorý zastával autoritatívnu funkciu, vďaka tomu, že mal pevne určené hranice a cieľ výchovy. Na druhú stranu bola táto funkcia láskavá, kde otec videl svoje dieťa ako dar boží, niečo čo je zraniteľné.

8 DOPORUČENIE PRE PRAX

Téma výchovy a spirituality je veľmi obsiahla. Je na toľko komplexná, že rozsah bakalárskej práce je iba kvapkou v mori. Určite skrýva veľa nepoznaného, čo čaká na svoje odhalenie. Výsledkom môžu byť nové metódy výchovy, lepšie porozumenie výchovy k spiritualite a morálnej výchovy.

Ako z výskumu vyplýva, spiritualita môže byť nápomocná človeku pri riešení zložitých ako životných, tak profesijných problémov a môže slúžiť ako opora. Tým pádom môže taktiež pomôcť všetkým, ktorí sa angažujú v obore sociálnej pedagogiky. Možnosť je viesť k spiritualite napríklad deti zaradené v ústavnej výchove alebo načrtnúť ju v nízkoprahových zariadeniach, aby sa deti samé angažovali v tejto problematike, ktorá im môže pomôcť v neľahkých situáciách cestou životom. Môže im pomôcť pri určovaní vlastných hodnôt poprípade priviesť na cestu duchovna, či viery. Rovnako by spiritualita mohla pomôcť pri interakcií pracovníka s deťmi, kedy by si dieťa viac uvedomovalo svoje činy, aké by mohli mať následky preňho a jeho okolie.

Možno sú to chodníky, ktoré aj nám v budúcnosti pomôžu vychovávať naše deti, byť pre nich vzorom a zdrojom porozumenia a lásky. Preto by som určite odporučil, či už rodičom, aby nazreli do tejto problematiky a možno si niečo odniesli, tak aj bádateľom, ktorí nám môžu poskytnúť ďalšie pohľady na túto tému a z toho vyplývajúce hlbšie porozumenie javov vo výchove k spiritualite.

Táto bakalárska práca cieľila k porozumeniu základom ako sa spiritualita premieta vo výchove a rodinnom živote. Rovnako tak odkryla niektoré charakteristické znaky spirituality vo výchove dieťaťa. Toto sa určite podarilo, no určite sa dá ísť do tejto tematiky oveľa hlbšie.

ZÁVER

Táto bakalárska práca pojednávala o analýze dát z pološtruktúrovaného rozhovoru, s otvorenými otázkami. Konal sa s rodičmi detí, ktoré ich viedli k spiritualite a vyznávali kresťanské náboženstvo. Cieľom tohto kvalitatívneho výskumu bolo popísať, ako sa spiritualita premieta vo výchove a rodinnom živote. Rovnako sme približovali znaky spirituality, ktorou je vedené dieťa vo svojej výchove a či je jedincovi spiritualita prínosná.

Participantí tohto výskumu rozprávali o výchove svojho dieťaťa za pomoci viery, spirituality, ktorá im poskytovala pomoc v rôznych aspektoch výchovy. Bol to aspekt zvládania situácií rodičom, kde možnosť odovzdania problému Bohu prostredníctvom modlitby, udržiavalo klud napríklad pri výchove, no aj pri všedných nástrahách dňa. Títo rodičia vnímajú spiritualitu ako pomocnú ruku, ktorá vedie ich výchovu napríklad prostredníctvom pevne daných rituálov a pravidiel viery. Cieľ ich výchovy je jasný. Vychovať svoje dieťa tak, aby tieto pravidlá dodržiavalo, jednalo so svojim okolím cnostne, empaticky a s hĺbkou porozumenia, ktoré spiritualita umožňuje. Takéto dieťa neberie výchovu k spiritualite nútene. Výchova k spiritualite sa prenáša od rodičov prirodzene, teda dieťa túto skutočnosť prijíma ako samozrejmu a bez obmedzení. Tu by sme určite spomenuli systém odmien a trestov, kde rodič vysvetľuje javy dieťaťa a motivuje ho k ďalším úspechom, často práve nemateriálnou cestou, formou pochvaly za dobre odvedenú prácu. Toto jednanie je premietané vo vedomí dieťaťa konať dobro podľa určitých pravidiel, či už určených vierou alebo rodičom. Druhou stranou sú tresty, ktoré prichádzajú, pokiaľ dieťa poruší spomenuté hranice. Častý bol trest v podobe zákazu určitej činnosti alebo vecí. V tejto problematike bol použitý termín „výchovej facky“, kde bolo popisované použitie, pokiaľ išlo o závažné porušenie hraníc.

Vzhľadom k tomu, že motívom tejto bakalárskej práce bola zvedavosť nazrieť do výchovy rodičov, ktorých viera je pevne spätá s výchovou detí a rovnako bližšie priblíženie rituálov v takejto rodine, prvou otázkou bolo, či táto problematika môže byť pochopená z pohľadu „outsidera“. Odpoveď znie áno, definitívne. Neuvedomujeme si, koľko morálnych hodnôt a cieľov zdieľajú jednotlivé rodiny. Táto podobnosť dovoľuje komukoľvek nazrieť do tejto problematiky výchovy so spiritualitou. Koniec koncov každý rodič chce vychovať toho „dobrého človeka“.

ZOZNAM POUŽITÉJ LITERATURY

1. CDC, 2018. *Well-Being Concepts* [online]. USA [cit. 2020-06-05]. Dostupné z: <https://www.cdc.gov/hrqol/wellbeing.htm#three>
2. Český statistický úřad, 2011. *Obyvatelstvo podle náboženské víry v letech 1921 - 2011* [online]. Praha [cit. 2020-06-05]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20551795/1702201401.pdf/68758640-22b5-4eba-9733-95c75a479d42?version=1.0>
3. DIENER, Edward a Eunkook M. SUH, ed., 2003. *Culture and Subjective Well-Being*. Druhé. Cambridge (Massachusetts): MIT Press, 366 s. ISBN 978-02-625-4146-6.
4. FUNDA, Otakar A., 2017. *K filosofii náboženství*. Praha: Karolinum, 103 s. ISBN 978-80-246-3748-8.
5. GEIST, Bohumil, 1992. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing, 647 s. ISBN 80-856-0528-7.
6. GRÜN, Anselm a Jan-Uwe ROGGE, 2013; [z německého originálu přeložila Lucie Simonová]. *Když se děti ptají na Boha*. Praha: Portál, 168 s. ISBN 978-80-262-0341-4.
7. JANDOUREK, Jan, 2009. *Úvod do sociologie*. Vyd. 2. Praha: Portál, 232 s. ISBN 978-80-7367-644-5.
8. JANDOUREK, Jan, 2012. *Slovník sociologických pojmů: 610 hesel*. Vyd. 2. Praha: Grada, 264 s. ISBN 978-80-247-3679-2.
9. JEDLIČKA, Richard, a kol. 2015. *Poruchy socializace u dětí a dospívajících: prevence životních selhání a krizová intervence*. Praha: Grada, 544 s. ISBN 978-80-247-5447-5.
10. Katolícka cirkev na Slovensku, 2020. *Cirkev: Katolícka cirkev v Slovenskej republike* [online]. Bratislava: Konferencia biskupov Slovenska [cit. 2020-06-05]. Dostupné z: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/cirkev>
11. KOLÁŘ, Zdeněk, a kol. 2012. *Výkladový slovník z pedagogiky*. Praha: Grada, 192 s. ISBN 978-80-247-3710-2.

12. KOLDEOVÁ, Lujza, 2012. Systém odmienu a trestov v kontexte rodinnej výchovy v Slovenskej republike a Nemeckej spolkovej republike. *Kultura i Wychowanie* [online]. (3), 87-99 [cit. 2020-06-05]. Dostupné z: http://bazhum.muzhp.pl/media/files/Kultura_i_Wychowanie/Kultura_i_Wychowanie-r2012-t3/Kultura_i_Wychowanie-r2012-t3-s87-99/Kultura_i_Wychowanie-r2012-t3-s87-99.pdf
13. KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ, a kol., 2001. *Člověk – prostředí - výchova: K otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido. ISBN 80-7315-004-2.
14. KŘIVOHLAVÝ, Jaro, 2004. *Pozitivní psychologie: odpouštění, smířování, překonávání negativních emocí, radost, naděje*. Praha: Portál, 200 s. ISBN 80-7178-835-X.
15. KUBÁTOVÁ, Helena, 2010. *Sociologie životního způsobu*. Praha: Grada, 272 s. ISBN 978-80-2472-456-0.
16. MANNIOVÁ, Jolana, 2007. *Pedagogická orientace: Rodičovská autorita a štýly výchovy – činitele ovplyvňujúce výchovu v rodine* [online]. 17(1), s. 34-44 [cit. 2020-06-05]. ISSN 1211-4669. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/pedor/article/view/922/776>
17. MARCINIÁK, Rafal et al., 2019. Religiozita, spiritualita a stáří: teorie a výzkumy. *Československá psychologie* [online]. 63(6), 644-663 [cit. 2020-06-06]. Dostupné z: <http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=4bcc85e2-686f-44ce-8acf-2c605423bc29%40pdv-v-sessmgr03>
18. MICHAELS, Axel, 2004. *Hinduism: Past and Present* [online]. New Jersey: Princeton University Press [cit. 2020-06-05]. ISBN 0-691-08952-3. Dostupné z: https://books.google.sk/books?hl=sk&lr=&id=iOU9DwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PR15&dq=hinduism&ots=lGIf9Gqbu&sig=YXMS3ZWlyNm3YWmAgbNJ2CM1H00&redir_esc=y#v=onepage&q=hinduism&f=false
19. Ministerstvo kultúry SR, 2011. *Registrované cirkvi a náboženské spoločnosti v SR: Počet veriacich podľa sčítania obyvateľov* [online]. Bratislava [cit. 2020-06-05]. Dostupné z: <http://www.mksr.sk/posobnost-ministerstva/cirkvi-a-nabozenske-spolocnosti-/registrovane-cirkvi-a-nabozenske-spolocnosti->

f9.html?fbclid=IwAR2Waxr9RvuL8CvyWRPjMdx4Yjkq8P9pVgXU0L8bczR3QmEw5Lt2Hs1idSI

20. NOVOTNÁ, Helena a Miroslav KALA, 2015. Spirituální potřeby a jejich diagnostika v nemoci. *Paliatívna medicína a liečba bolesti* [online]. **8** (1), e23-e25 [cit. 2020-06-05]. Dostupné z: <http://www.solen.sk/pdf/76b39b329f5e54b3d9a7bd00d4f62d74.pdf>
21. NOVOTNÝ, Miroslav. *Výchova ke spiritualitě* [online]. Praha 3. 2. 2014. Rigorózní práce. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, Katedra Pedagogiky. Školitel: Jiří Prokop. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/131449/>. [cit. 2020-06-05]
22. PASTERNAKOVÁ, Lenka, 2015. Analýza metód hodnotenia aplikovaných v rodinnej výchove. *Acta educationis* [online]. **1**(1), 210-216 [cit. 2020-06-05]. Dostupné z: https://www.upjs.sk/public/media/11250/Pastern%C3%A1kov%C3%A1_ANAL%C3%9DZA%20MET%C3%93D%20HODNOTENIA%20APLIKOVAN%C3%9DCH%20V%20RODINNEJ%20V%C3%9DCHOVE.pdf
23. Pravda, 2012. *Podľa prieskumu je na svete najviac kresťanov, až vyše dvoch miliárd* [online]. Bratislava: P E R E X [cit. 2020-06-05]. Dostupné z: <https://spravy.pravda.sk/svet/clanok/254886-podla-prieskumu-je-na-svete-najviac-krestanov-az-vyse-dvoch-miliard/>
24. PUGNEROVÁ, Michaela a Jana KVINTOVÁ, 2016. *Přehled poruch psychického vývoje*. Praha: Grada, 296 s. ISBN 978-80-247-5452-9.
25. ŘÍČAN, Pavel a Pavlína JANOŠOVÁ, 2016. *Spirituální výchova v rodině: co radí psychologové*. Praha: Portál, 176s. ISBN 978-80-262-1098-6.
26. ŘÍČAN, Pavel, 2007. *Psychologie náboženství a spirituality*. Praha: Portál, 328 s. ISBN 978-80-7367-312-3.
27. SOBOTKOVÁ, Irena, 2007. *Psychologie rodiny*. 2. prepracované vyd. Praha: Portál, 176 s. ISBN 978-80-7367-250-8.
28. SOLOVEYCHIK'S, Simon, 2008. *Parenting for Everyone: Where Do Good Children Come From?* [online]. Bloomington (Indiana): Wordclay [cit. 2020-06-05]. ISBN 978-1-6048-1704-1. Dostupné z: <https://books.google.sk/books?id=iC12HpPFB->

IC&pg=PA244&dq=upbringing+methods&hl=sk&sa=X&ved=0ahUKEwiTr6XK1OXpAhXO_qKHZMGAlwQ6AEIPzAC#v=onepage&q=upbringing%20methods&f=false

29. STANČEK, Ľubomír, 2003. *Porozumieť misiológii*. Spišské Podhradie: Kňazský seminár biskupa Jána Vojtaššaka, 113 s. ISBN 80-968909-8-0.
30. STRÍŽENEC, Michal, 2007. *Novšie psychologické pohľady na religiozitu a spiritualitu* [online]. Bratislava: Ústav experimentálnej psychológie SAV. ISBN 978-80-88910-24-4.
31. ŠTAMPACH, Ivan O., 2008. *Přehled religionistiky*. Praha: Portál, 237 s. ISBN 80-736-7384-3.
32. ŠVARÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ, 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál. ISBN 978-802-6206-446.
33. VÁCLAVÍK, David, 2010. *Náboženství a moderní česká společnost*. Praha: Grada, 256 s. ISBN 978-80-247-2468-3.
34. VOJTÍŠEK, Zděnek, 2004. *Encyklopedie náboženských směrů v České republice: náboženství, církve, sekty, duchovní společenství*. Praha: Portál, 440 s. ISBN 80-7178-798-1.

ZOZNAM POUŽITÝCH SYMBOLOV A SKRATIEK

ČR Česká republika

SR Slovenská republika

Atď. A tak ďalej

Náb. náboženský

Sv. sväté

ZOZNAM OBRÁZKOV

Obrázok -1 Farebné rozdelenie pri kategorizácii (zdroj: vlastné spracovanie)	35
--	----

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha P I: Prepis rozhovoru (V4) a ukážka kódovania

PRÍLOHA P I: PREPIS ROZHOVORU (V4) A UKÁŽKA KÓDOVANIA

Rozhovor k bakalárskej práci – V4

V: Dobrý deň, uviedli by ste mi prosím počet detí, ktoré máte?

P: Dve.

V: V akom veku sú?

P: 7 a 11 .

V: K akej viere sa prikláňate?

P: K rímskokatolíckej .

V: Aký je váš rodinný stav?

P: Vydatá.

V: Ako podľa vás ovplyvňuje výchova k viere vaše deti?

P: V súčasnosti to je ešte možno ťažko posúdiť, ale dúfam, že ich raz ovplyvní v tom, že budú možno silnejšie a budú vedieť, že keď padnú na dno (pretože každý niekedy padne na dno alebo má nejaké problémy), tak majú niečo, o čo sa môžu oprieť a nie len tak sa vzdať. A že to bude vidno aj na ich správaní.

Komentár od [MK1]: Zdroj sily

Komentár od [MK2]: Viera ako opora

Komentár od [MK3]: Odzrkadlenie viery v správaní

V: Takže myslíte, že viera ich ovplyvní najviac v tom správaní?

P: Myslím si, že by mala.

V: Dáva im oporu možno aj do budúcnosti?

P: Aj oporu, ale aj to ako by sa mali vlastne správať k druhým, podľa toho základného prikázania.

Komentár od [MK4]: Vedomie správneho chovania

Komentár od [MK5]: Prikázanie N

V: V čom vidíte prínos spirituality pri výchove?

P: Pri výchove? Rozmýšľam.. Asi je to zase niečo, o čo sa môžeme oprieť, že je tu proste Boh ako naša opora, že nie vždy sme stratení. Tak isto to správanie, že by mali deti vedieť čo je správne aj z našej strany, aj z ich strany, asi toľko.

Komentár od [MK6]: Opora o Boha P

Komentár od [MK7]: Vedomie správneho konania P

Komentár od [MK8]: Rodičia ako vzor správania

V: Aké si myslíte, že by mala spiritualita úskalia pre život vášho dieťaťa?

P: Úskalia možno také, že ak by boli fakt oddaní kresťania, kde sa hovorí, že keď ťa niekto udrie po líci nastav mu aj druhé líce, že sa nebudú nejak brániť, nebudú pribojný ako by boli iné rozmazané, drzé deti, ktoré sú vedené, že ja som tu niekto, ja som to najdôležitejšie. Ale myslím si, že sa s týmto dá nejako pracovať, že sa nemôžu v dnešnom svete ponižovať.

Komentár od [MK9]: Oddanosť k viere ako úskalie do budúcnosti

Komentár od [MK10]: Nepribojnosť

Komentár od [MK11]: rozmazané egocentrické deti

Komentár od [MK12]: Nutnosť úpravy výchovy N

Komentár od [MK13]: Zamedzovanie ponižovania N

V: Takže, nevidíte tam nejaké kritické úskalia?

P: Určite nie. Poznám veľa ľudí z týchto kresťanských rodín a sú šikovní, inteligentní sú aj na vysokých pozíciách a tak.

Komentár od [MK14]: Výchova k úspešnému človeku

V: Čo je podľa vás najťažšie pri uplatňovaní spirituality v priebehu výchovy?

P: Čo je najťažšie? Istí im príkladom, lebo je kopec vecí pri ktorých my sami zlyhávame pretože sme len ľudia a ako dospelý vieme, že by sme danú vec mali urobiť inak a možno si to v danej chvíli neuvedomíme, že čo spravíme. Napríklad, že nás našťve nejaký kolega, prideme domov a potrebujeme sa z toho vyrozprávať, to len ako príklad, ale vieme, že ako kresťania by sme sa tak správať nemali a už vôbec nie pred deťmi, ktorým by sme mali ísť príkladom a ukázať, že sa to inak robí.

Komentár od [MK15]: Byť dobrým vzorom P

Komentár od [MK16]: Vlastné chyby rodiča N

V: Ako, podľa vás, ovplyvňuje spiritualita rozhodovanie vášho dieťaťa?

P: To je podľa mňa jedna z tých najdôležitejších vecí, že by sa mali vždycky nejak rozhodovať s vierou v srdci, aby vždy vedeli, čo je správne, aby sa rozhodli takým spôsobom, aby neublížili nikomu druhému a ani sebe, a už vôbec nie v prospech peňazí alebo nejakých takýchto vecí.

Komentár od [MK18]: Vedomie čo je správne P

Komentár od [MK19]: Viera ako pomôcka pri rozhodovaní

Komentár od [MK20]: Neublížovanie druhým

Komentár od [MK21]: Neublížovať sebe

Komentár od [MK22]: Uvedomovanie si činov

Komentár od [MK23]: Uvedomovanie si nemateriálnych hodnôt N

Komentár od [MK24]: Trest – zákaz

V: Aký systém odmien a trestov používate pri výchove?

P: Trest máme len jeden a to v podstate zákaz tabletu a odmeny? Neviem. Naše deti majú v podstate všetko, myslím si, že im nič nechýba. Neviem, či majú nejaké špeciálne odmeny.

V: Čo sa týka tých odmien, keď niečo spravia odmena je materiálna alebo tá duchovná?

P: Áno. Samozrejme, že áno. Treba ich povzbudiť, treba sa im poďakovať pokiaľ niečo pomôžu alebo ich treba pochváliť, či už je to pomoc v domácnosti alebo sa im niečo podarí, aby aj oni sa cítili dobre a vedeli, že niečo dobré urobili a, že to malo aj nejaký prínos. Rovnako aj keď nám niečo pomôžu, tak ich pochválime, aby vedeli, že nám to spravilo dobre a oni boli užitoční.

Komentár od [MK25]: Povzbudenie

Komentár od [MK26]: Poďakovanie za pomocN

Komentár od [MK27]: Motivácia detí (vých. Prostriedok)

Komentár od [MK28]: Dobrý pocit z pomoci

Komentár od [MK29]: Pomoc v domácnosti N

Komentár od [MK30]: Pomoc druhým

Komentár od [MK31]: Dobrý pocit z pomoci P

Komentár od [MK32]: Rodič od malička veriaci

V: Ako je podľa vás tento systém ovplyvnený vierou?

P: Možno práve tým, že aj ja som bola od malička vedená k tomu, že čo by malo byť správne, ako by to malo vyzerat' aj keď hovorím, že aj my ako dospelí niekedy zlyháme častokrát, ale možno, že aj pri tých zlyhaniach si človek uvedomí, že napríklad nakričím na nich, keď má človek nervy alebo tak, že sa neovládame. Ale je dôležité prísť sa aj ospravedlniť, že teraz som to prehnal, prepáč mi to a dúfam že sa to už nezopakuje.

Komentár od [MK33]: Vedomie čo je správne

Komentár od [MK34]: Uvedomenie si vlastných chýb

Komentár od [MK35]: Vypätie rodiča N

Komentár od [MK36]: Sebareflexia rodiča P

Komentár od [MK37]: Ospravedlnenie

V: Takže to ovplyvňuje možno v oblasti sebareflexie?

P: Áno. A vlastne ľútosťou nad tým čo si spravil. To určite hej, lebo my ako kresťania vlastne by sme si mali spytovať svedomie tým, čo som spravil zle. Na to sa chodí aj na spoveď a tak ďalej. A oľutovať to a určite spadajú aj tieto veci ohľadom výchovy.

Komentár od [MK38]: Pokánie

Komentár od [MK39]: Spytovanie svedomia N

Komentár od [MK40]: Nasledovanie viery - sebareflexia

Komentár od [MK41]: Spoveď

Komentár od [MK42]: Pokánie P

Komentár od [MK43]: Udržovanie kľudu

V: Vedeli by ste mi bližšie priblížiť v čom vám spiritualita pomáha s výchovou?

P: No v podstate tak, že by človek mal udržať kľud alebo, že v danej chvíli si povedať, keď je niečoho veľa, že už to nezvláda, „nervičky sú na krajíčku“, možno neveriaci človek mal povedať, že napočítam do 10. Veriaci človek si napríklad povie, že dám si jedno Zdravas Mária aby som dostal nejakú pomoc, podporu a zároveň sa aj ukľudní a povieš si, že to pôjde lepšie alebo zoberiem to do božích rúk a hádam sa tento problém vyrieši. A Boh vie ako to má byť, a povedie nás správnu cestou.

Komentár od [MK44]: Počítanie do 10 (neveriaci)

Komentár od [MK45]: Modlitba ako pomoc

Komentár od [MK46]: Odovzdanie problému

Komentár od [MK47]: Zvládanie krajnej situácie (veriaci)

Komentár od [MK48]: Zdravas Mária

Komentár od [MK49]: vedenie Bohom

V: Mohli by sme teda povedať, že pomáha v tých krajných situáciách?

P: Áno. To určite áno.

V: V čom vám pomáha výchovný vzor vašich rodičov?

P: No. Možno práve v tej viere, že som bola od malička k tej viere vedená a skôr tak, že aj v rodine vidíme, čo je správne a neviem či to bolo práve zo strany mojich rodičov ale, že aj v našej rodine vidíme, že ako tá rodina vyzerá keď žije s Bohom.

Komentár od [MK50]: Vedenie rodiča k viere od malička P

V: Takže tá pomoc bola v tom, že vás viedli k viere a tá viera vám ďalej pomáha?

P: Áno, skôr tak.

V: Vedeli by ste mi popísať ranné rituály spojené s výchovou a spiritualitou?

P: V podstate klasické ráno je to, že sa človek ponáhľa, či už sme doma alebo niekam ideme. Základ by mal byť, tak zrána vždycky nájsť aspoň tie dve minútky času na to aby sa pomodlili a poďakovali za to, že nám pán Boh požehnal nový deň a pomohol nám ho aj pekne prežiť, aby sme sa večer šťastlivo stretli doma.

Komentár od [MK51]: Ranná modlitba

V: Ako vyzerajú rituály spojené s konzumáciou jedla?

P: No buď sa aspoň pomodlíme, prežehnáme a poďakujeme sa za to, čo máme, buď na hlas alebo aspoň potichu, alebo sa teda spoločne pomodlíme.

Komentár od [MK52]: vďačnosť

Komentár od [MK53]: Modlitba pri jedle

V: Takže sa modlíte?

P: Áno. A vedieme deti určite k tomu, že to čo máme na stole nie je samozrejmosť.

Komentár od [MK54]: Výchova k skromnosti

V: Nachádzajú sa rituály aj vo večerných hodinách dňa?

P: Áno. Takisto ako ráno, tak aj večer sa zase poďakujeme za prežitý deň. Každý si spomenie na to, čo robil, kde sme boli, čo pre nás Pán Boh spravil, poprípade, keď sa niečo zlé stalo, tak aj nad tým sa zamyslieť a zobrať si z toho ponaučenie, a poprosiť tak isto za zbytok rodiny, a za to aby sme mali aj ďalší deň pekný.

Komentár od [MK55]: Vďačnosť

Komentár od [MK56]: Večerná modlitba

Komentár od [MK57]: vďačnosť

Komentár od [MK58]: Učenie detí sebareflexii

Komentár od [MK59]: Modlitba za zbytok rodiny

V: Takže je to možno také zhrnutie dňa?

P: Áno.

V: Dodržiava pri výchove detí at'a nejaké pravidlá vašej viery?

P: Áno, určite. Už len teda modlenie je dôležité. Ďalšie pravidlo je samozrejme to, že treba chodiť na svätú omšu, potom s tým jedlom čo sme spomínali, že sa treba prežehnať. Potom sú ešte ďalšie body už neviem ako sa im hovorí, tuším sedem hlavných právd či 5. To sú také body, ktoré by si mal dodržiavať ale teraz už si to neviem vybaviť a tak snažíme sa podľa tých určitých základných bodov žiť.

Komentár od [MK60]: Pravidelnosť modlitby N

Komentár od [MK61]: Účasť na svätej omši

Komentár od [MK62]: Prežehnanie

Komentár od [MK63]: 6 hlavných právd (pravidlá)

V: Ktoré hodnoty považujete za najdôležitejšie?

P: Tak každý človek určite povie, že to je zdravie. Pre nás ľudí je to zdravie. Ale ako kresťan by človek mal povedať, že je to Božie požehnanie, lebo to dáva vlastne všetko, čo potrebujeme. Či už je to zdravie alebo blízkosť druhej osoby, alebo sa postará o teba, že si máš čo obliecť, máš čo jesť. Takže by sa človek na toho Boha mal v každej situácii spoliehať.

Komentár od [MK64]: Hodnota zdravia

Komentár od [MK65]: Zdravie P

Komentár od [MK66]: Blízkosť druhej osoby

Komentár od [MK67]: Hodnota božieho požehnanie

Komentár od [MK68]: Zákl. životné potreby

Komentár od [MK69]: Spoliehanie sa na Boha

V: Takže vlastne zasahuje k tým ďalším hodnotám?

P: Áno, určite.

V: Ktoré hodnoty predávané deťom sú podľa vás ovplyvnené vierou?

P: Hlavne by to mal byť teda vzťah k druhým ľuďom, či už je to blízka rodina alebo teda ku komukoľvek inému sa slušne správať v každej situácii.

Komentár od [MK70]: Vzťah k ľuďom P

Komentár od [MK71]: Rodina P

Komentár od [MK72]: Slušné správanie sa k druhým

V: Vedeli by si popísať najdôležitejšie rituály spojené s vašou vierou?

P: No tie sme si už spomínali. Také tie základné či už je to modlitba alebo teda návšteva kostola. To sú určite také tie samozrejme a potom počas vlastne bežného dňa sa deti snažíme naučiť, ale asi sú ešte malé možno časom si to lepšie uvedomia, že vidieť aj v takých drobnostiach, ktoré bežný človek si možno ani neuvedomí, že stačí ísť len von do prírody a že ako je tu krásne. Vážiť si proste drobnosti a vedieť za ne poďakovať, že toto si mi všetko dal toto si dokázal. Vytvoriť taký rituál, že pozastaviť sa v danej chvíli a porozprávať sa len tak ticho.

Komentár od [MK73]:

Komentár od [MK74R73]: Návšteva kostola

Komentár od [MK75]: Šťastie v maličkostiach N

Komentár od [MK76]: vďačnosť

Komentár od [MK77]: Váženie si drobností

Komentár od [MK78]: Výchova k skromnosti P

Komentár od [MK79]: Tvorba rituálov P

Komentár od [MK80]: Úprimnosť modlitby

Komentár od [MK81]: Modlitba ako uvedomenie N

V: Takže nemusi to byť práve modlitba, ale len také uvedomenie si?

P: Áno. To je v podstate typ modlitby a možno že je to úprimnejšia modlitba ako si odrapotať Otče náš, Zdravas Mária. Keď človek niečo povie takto dvomi slovami alebo dvomi vetami od srdca.

V: Popísali by ste mi každodenné činnosti spojené so spiritualitou a výchovou?

P: To už sme si hovorili ale v podstate by tam ešte mohlo byť, že ja ich ešte tak do toho nenútim ale čítať Sväté písmo. Aspoň keď sú nejaké sviatky ako tie základné, napríklad Vianoce, Veľká noc, tak aspoň vtedy si s deťmi z detskej Biblie čítame.

Komentár od [MK82]: Čítanie Sv. písma

Komentár od [MK83]: Vianoce, Veľká noc

Komentár od [MK84]: Slávenie kresťanských sviatkov

Alebo aj oni majú potom také detské knižky kde sú výňatky zo Svätého písma, vždycky sú k tomu komentáre.

Komentár od [MK85]: Čítanie detskej náb. literatúry

V: V akých aspektoch môže vašmu dieťaťu spiritualita pomôcť?

P: Na vieru by sa mali obracať v každej situácii. No pomôcť by mala v problémoch by sa mali obracať na Boha, že teraz potrebujem tvoju pomoc a prosím Ťa o to aby si mi v tejto situácii pomohol zachovať sa správne, aby si ma podržal v tejto chvíli, aby som prešiel toto dané obdobie. Alebo teda zachoval sa voči iným správne či už je to práca, kamaráti alebo čokoľvek iné. Takže také to riešenie problémov.

Komentár od [MK86]: Opora o Boha

Komentár od [MK87]: Správne riešenie problémov

Komentár od [MK88]: Riešenie problémov P

V: Popísali by ste mi aké rozdiely vo výchove vidíte oproti iným rodinám bez vyznania?

P: To je ťažko povedať. Pretože sú aj rodiny bez viery, ktoré žijú slušným životom a už len na základe morálnych zásad dodržiavajú tých 10 božích prikázaní, a nemusi ich to nikto učiť už len kvôli tomu, že sú uvedomelí a žijú pekným slušným životom akurát teda dodržiavajú tie kresťanské tradície a zvyky kvôli tomu, že ich možno nikto neviezol alebo neboli k tomuto vedeniu a medzi nami bude ten rozdiel, že vždycky sa snažíme tie naše kresťanské priority, ako napríklad návšteva kostola cez tú nedelňu dávať na prvé miesto či už aj niekam ideme alebo čokoľvek tak vždy sa snažíme nájsť tú hodinu, aby sme na tú omšu išli.

Komentár od [MK89]: 10 božích prikázaní (pravidlá)

Komentár od [MK90]: Uvedomelosť

Komentár od [MK91]: Žitie slušného života N

Komentár od [MK92]: Dodržiavanie kresťanských tradícií

Komentár od [MK93]: Podobnosť výchovy

Komentár od [MK94]: Kresťanské priority

Komentár od [MK95]: Návšteva kostola P

Napríklad rozdiel by mal byť aj v správaní. Ako pán farár hovoril na kázni, že ľudia by z nás mali vedieť, že sme kresťania nie podľa toho, že nás vidia stáť pred kostolom, ale podľa toho, ako sa správame. Takže to je taký základný znak, že tým by sme mali svedčiť o tom, že sme kresťania ale tak ako sebakritický človek si povie, že nie vždy sa tak človek správa a na druhej strane ako som povedala, že je ťažko sa porovnávať s niekým kto môže žiť aj slušným životom a nemusí do toho kostola chodiť. Ale zase naopak sú aj rodiny, ktoré sa nesprávajú tak slušne a nechodia ani do toho kostola, tak v takomto prípade sa dá porovnať, že možno keby mali nejakú tú vieru a pochopili mi, že čo je správne a čoho by sa mali držať. Tak možno by vtedy v rodine neexistovali alkohol alebo týranie alebo by tam mohlo byť väčšia úcta k manželke zo strany manžela, alebo aj naopak, samozrejme. Možno by lepšie a krajšie vychovávali svoje deti. Možno by mu dávali viacej lásky alebo pozornosti a tak ďalej.

Komentár od [MK96]: Kázeň (rituál)

Komentár od [MK97]: Kresťanské hodnoty v správaní

Komentár od [MK98]: Sebareflexia veriaceho

Komentár od [MK99]: Pomoc viery neveriacim

Komentár od [MK100]: Viac lásky pri výchove

Komentár od [MK101]: Úcta ako súčasť výchovy

V: Mohli by ste to zhrnúť tak že viera dodáva taký väčší klud do rodiny?

P: Malo by to tak byť. Ale človek samozrejme na to potrebuje aj vôľu.

Komentár od [MK102]: Viera ako zdroj domácej pohody

V: Máte doma symboly spojené s náboženstvom a spiritualitou?

P: Určite áno. Máme obrázky, križiky a určite sa tomuto nevyhýbame. Rovnako nosíme napríklad Križik na krku.

V: Čo pre vás symbolizujú?

P: Symbolizujú to, že je Boh s nami stále je to taká malá pripomienka.

V: Ako sa prejavuje dieťa, keď nesúhlasí s vašou výchovou?

P: Asi sa prejavuje tým, že ide proti tebe, proti svojmu správaniu. Robí si svoje, to čo on uzná za vhodné.

V: Takže sa bráni?

P: Asi áno. Asi sa takýmto spôsobom bráni, že sa mu na tej výchove niečo nepáči alebo potom už staršie deti samozrejme môžu utekať z domu, môžu si nachádzať nevhodné partie a tak ďalej.

V: Ako prijíma výchovu k vašej viere?

P: Naše deti v poriadku. Pretože sú k tej viere vedené od malička takže to berú ako samozrejmosť, nie ako niečo cudzie.

V: Takže tá výchova, je priamo spojená s vierou?

Áno.

V: Ako k vám pristupuje dieťa ako k rodičom?

P: Normálne. Niekedy nás prídu vystíkať a niekedy, keď im niečo zakážeme, tak by nás najradšej vymenili. Ale tá autorita je tam stále. Ale myslím si, že nás ľúbia, že by nás takto nevymenili. Akceptujú tú výchovu v dobrom. Ale na druhú stranu sa koľkokrát niekedy pozastávajú nad tým keď nejaké dieťa to tak nerobí. Napríklad keď niekto hovorí Božie meno nadarmo, napríklad Ježiši Kriste a takto, tak oni až to dieťa niekedy opravujú, že nerozprávaj to takto, to sa tak nemôže rozprávať. Potom prídu domov a hovoria, že on tak rozprával, tak ja im poviem „Však vieš. Oni nie sú k tomu vedení a oni nevedia, že sa to tak nemá, že to tak nie je správne.“

V: Takže tie slová nemajú pre nich takú cenu?

P: Áno, hej.

V: Ako deti reagujú na vami použité výchovné metódy?

P: Ako každé dieťa. Myslím si, že v tom detskom veku, dieťa si berie iba to, čo sa mu páči. A keď sa mu to nepáči, tak sa proste sa zdúje alebo si zanadáva, alebo sa rozplače a keď sa mu to páči tak je proste spokojné.

V: Inklinuje dieťa k vašej výchove alebo k výchove vášho partnera?

Komentár od [MK103]: Obrázky Križiky

Komentár od [MK104]: Symboly pripomínajúce vieru

Komentár od [MK105]: Robí si svoje

Komentár od [MK106]: Výchova k viere ako samozrejmosť

Komentár od [MK107]: Viera ako výchovný prostriedok N

Komentár od [MK108]: Autorita rodiča

Komentár od [MK109]: Láska k rodičom

Komentár od [MK110]: Akceptácia výchovy

Komentár od [MK111]: Aplikácia pravidiel viery

Komentár od [MK112]: Vysvetlenie dieťaťu

Komentár od [MK113]: Hodnota v slovách N

Komentár od [MK114]: Plač pri nesúhlase

Komentár od [MK115]: Spokojnosť dieťaťa

P: To neviem. Asi to máme prerozdelené. Niekedy si ich zastávam ja, keď tatino frfle. A keď ja, tak možno zase on je ten príjemnejší. Asi to máme tak pol na pol rozdelené.

Myslím si, že by to tak malo byť.

V: Takže, každý je tu pre niečo?

P: Áno. Ale v podstate máme rovnaký spôsob výchovy obidvaja, máme rovnaké názory takže nie je nič, čomu by sme sa nejako nezhodli.

V: V akých situáciách sa na vás obráti dieťa s jeho problémami?

P: Oni sú ešte v takom veku, že v podstate vo všetkom. Ale sama sa nad tým niekedy zamýšľam, že keď budú väčší, či prídu za mnou, že mám takýto problém alebo pôjdu radšej za niekým iným. Určite by som bola rada keď by prišli aj za mnou, ale ako to mi je teraz ťažko povedať. Takže v budúcnosti uvidíme.

V: Ďakujem veľmi za rozhovor.

Komentár od [MK116]: Spravodlivé rozdelenie rolí

Komentár od [MK117]: Presvedčenie o správnosti konania N

Komentár od [MK118]: Jednotnosť výchovy rodičov

Komentár od [MK119]: Vidina opory v rodičoch

Komentár od [MK120]: Riešenie problémov s rodičom

Komentár od [MK121]: Zamyslenie nad budúcnosťou dieťaťa N